

Cvičení k rozštěpům obličeje /opakování/

***

- ❖ Vývoj dutiny ústní a nosní
- ❖ Vývoj patra. Rozštěpy patra
- ❖ Vývoj předsíně dutiny ústní
- ❖ Vývoj horní a dolní čelisti
- ❖ Vývoj nosu a jeho vývojové vady

Rekapitulace vývoje obličeje

Kdy vývoj obličeje začíná a kdy končí ?

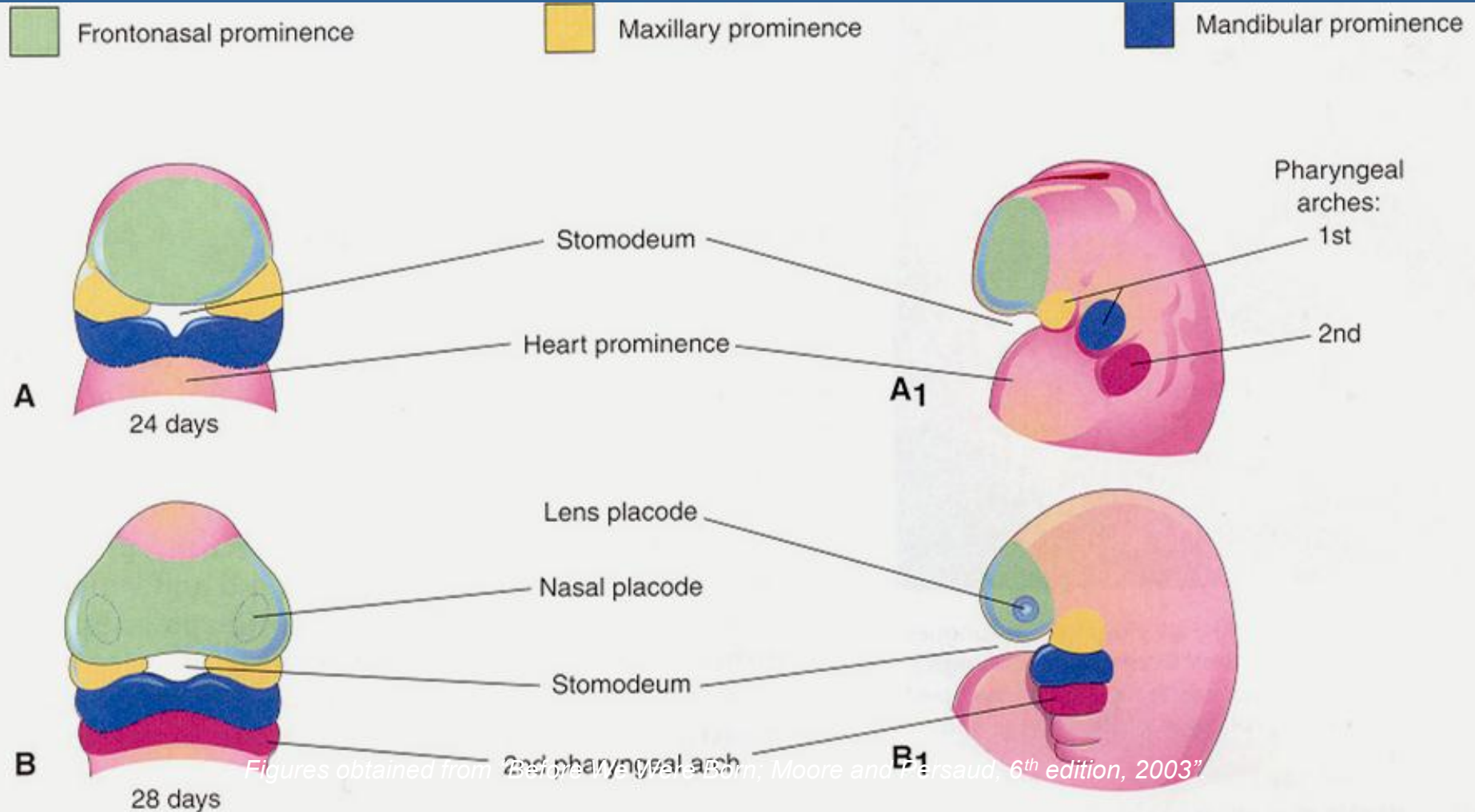
Z kterých výběžků obličeje zárodku derivuje?

Uveď hlavní morfogenetické pochody, jež se uplatňují při vývoji obličeje!

Jak se jmenují centra řídící vývoj obličeje?

Rekapitulace vývoje obličeje

- přelom **4. a 5. týdne** a končí **v 8. týdnu** - lidské znaky, 8 - 12. týdnem finalizace lidských rysů
- **5 obličejových výběžků** - podklad **ektomezenchym**, povrch kryt **ektodermem**, výběžky odděleny brázdami (zářezy)
- **proliferace** buněk, **diferenciace** výběžků (frontální prominence), **růst výběžků** spojený s **přesuny buněk** (migrace), **fúze výběžků** (zánik zářezů)
- **2 centra** (prozen- a rhombencefalické centrum) - mechanismus **indukce**

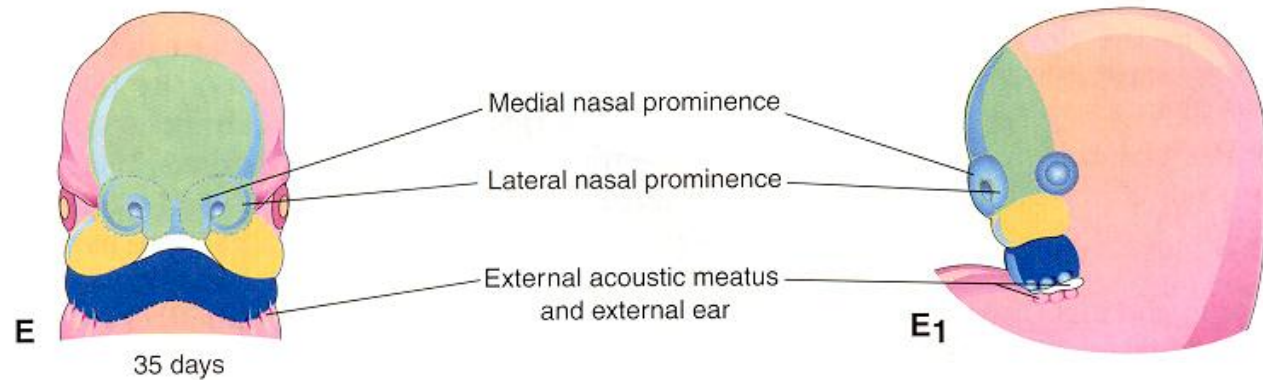
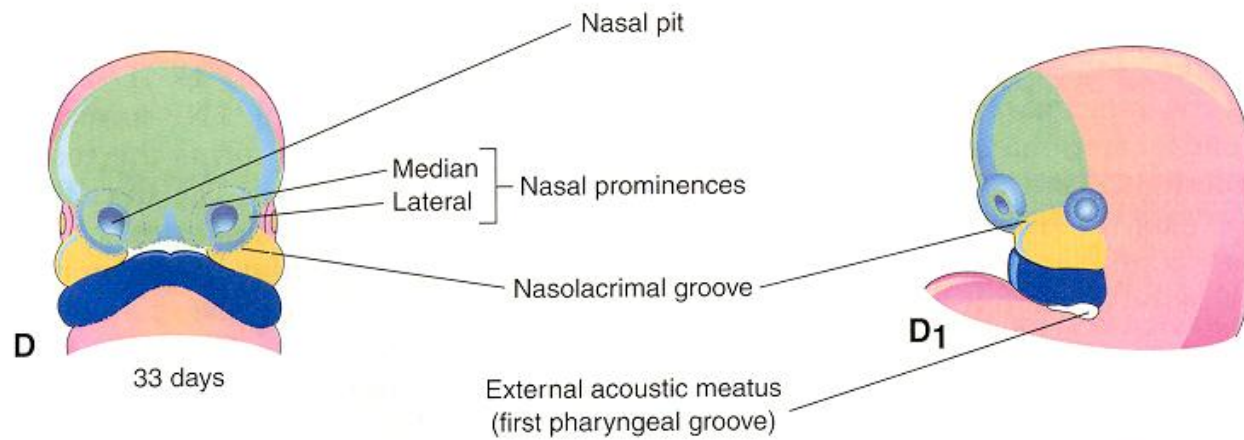
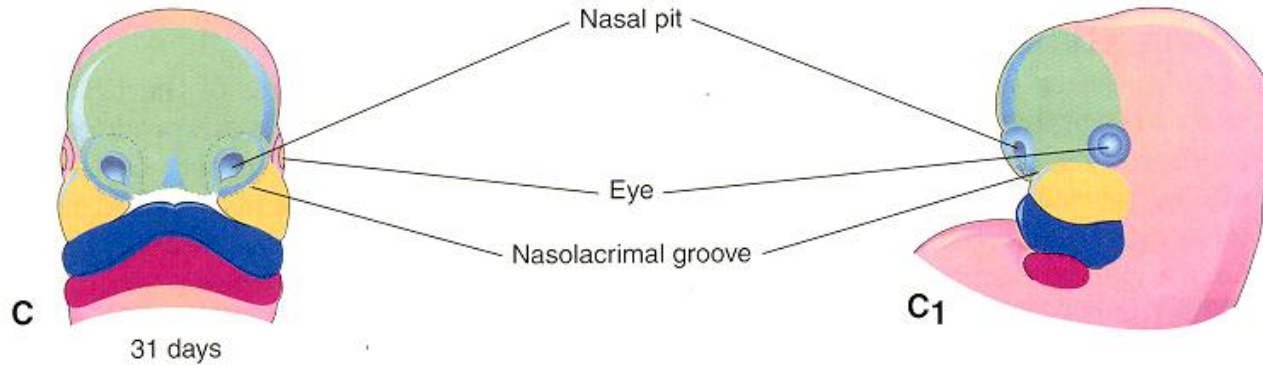
Frontonasal prominence

Maxillary prominence

Mandibular prominence

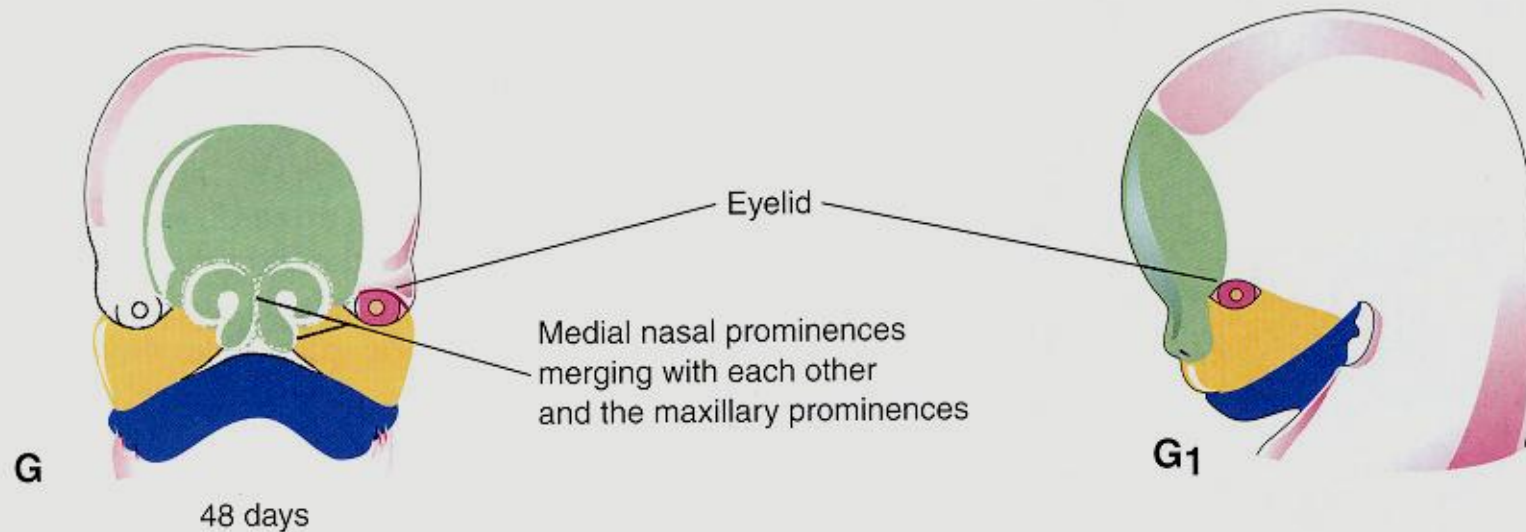
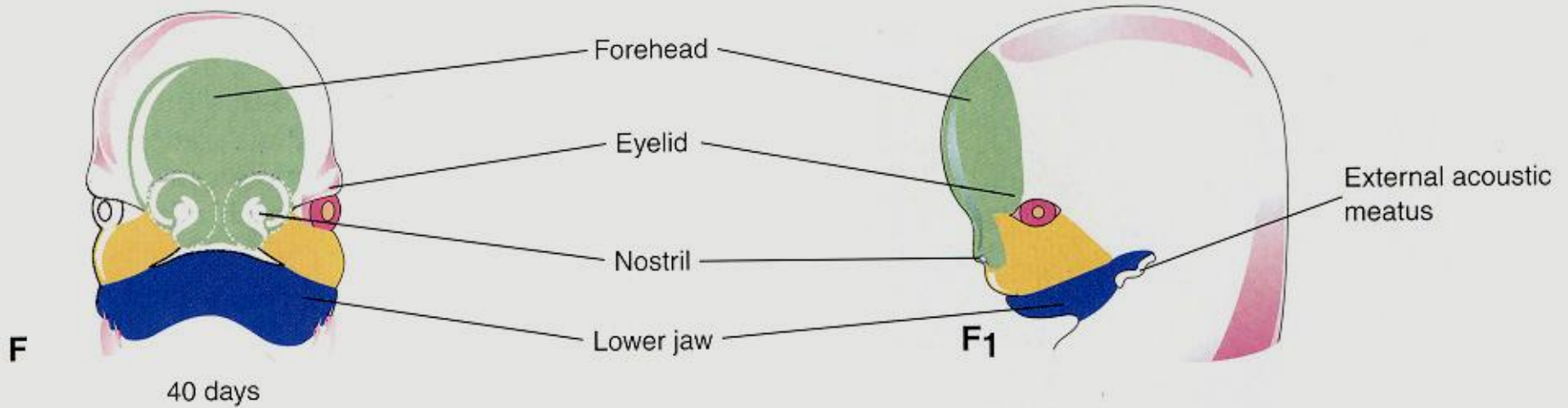
Frontonasal prominence

Maxillary prominence

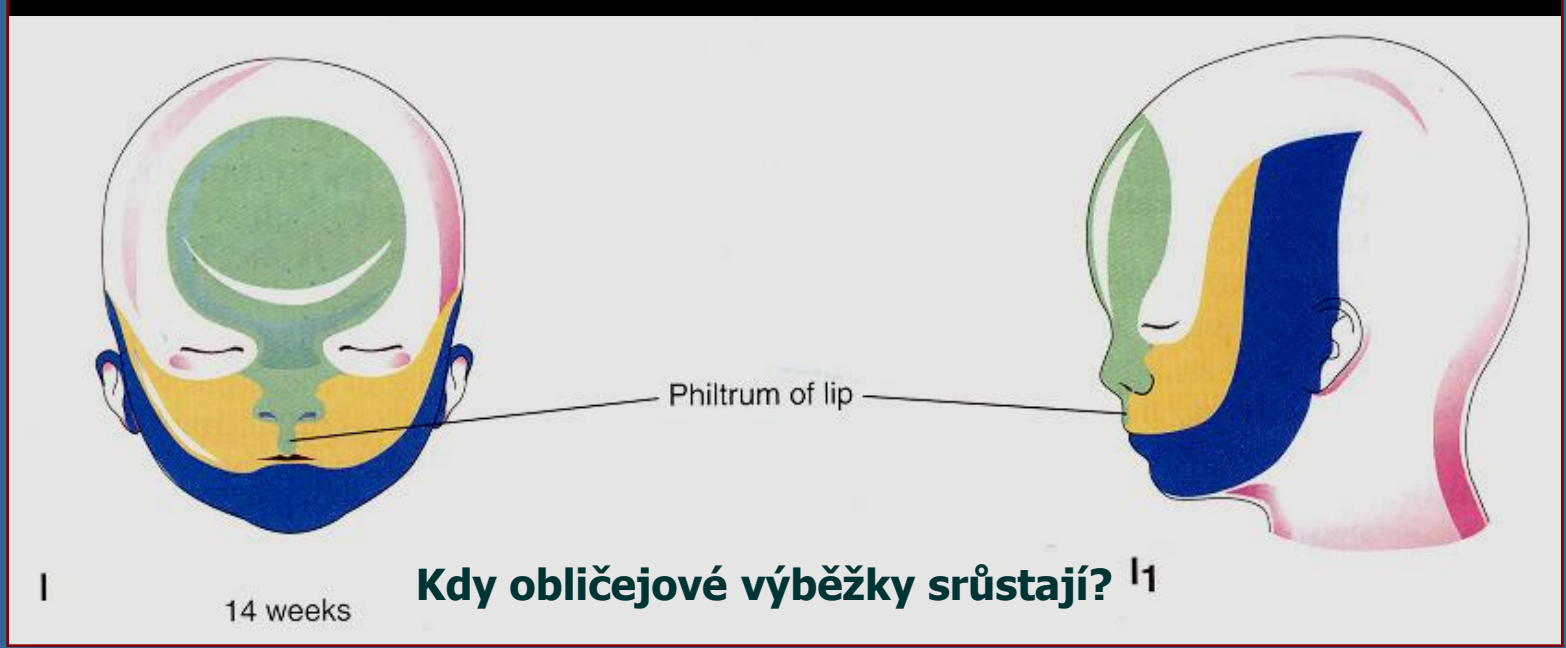
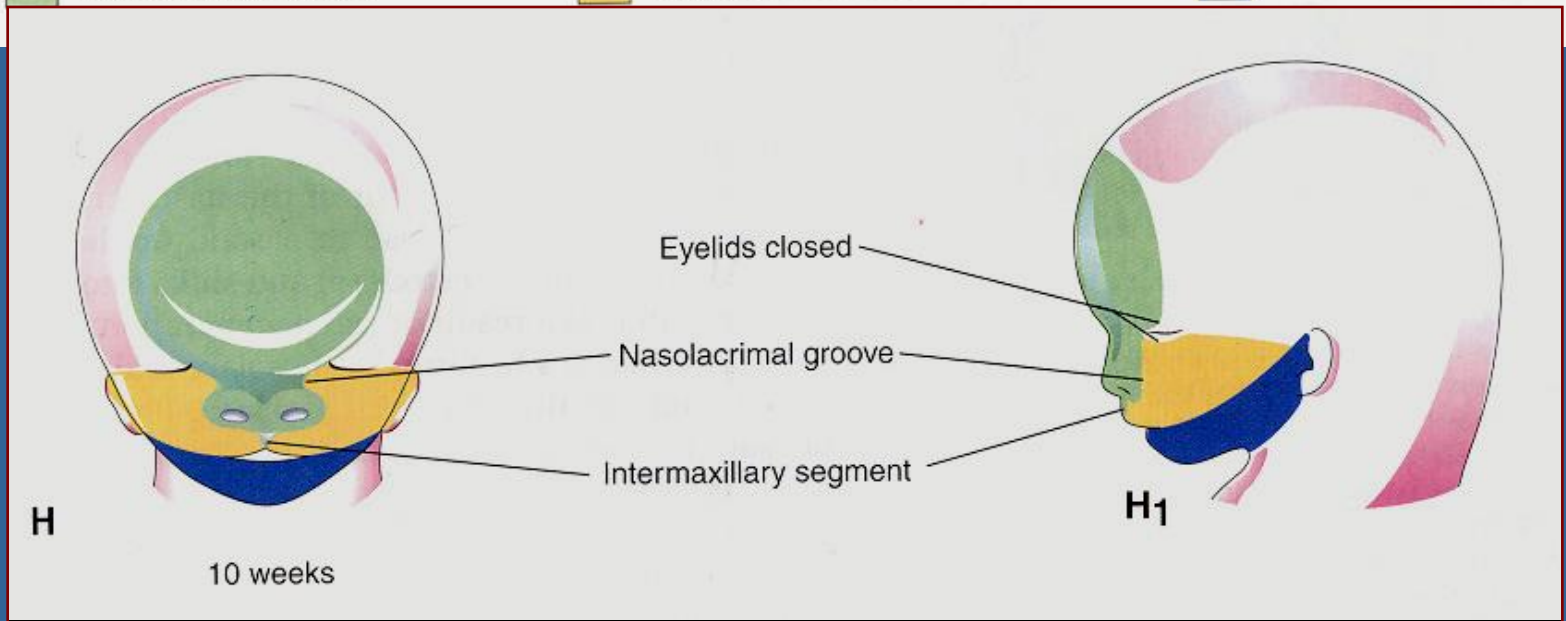
Mandibular prominence

Frontonasal prominence

Maxillary prominence

Mandibular prominence

Kdy obličejové výběžky srůstají? I1

Kdy obličejové výběžky srůstají ?

cca mezi 27. - 45 dnem vývoje (5. - 7. týdnem)

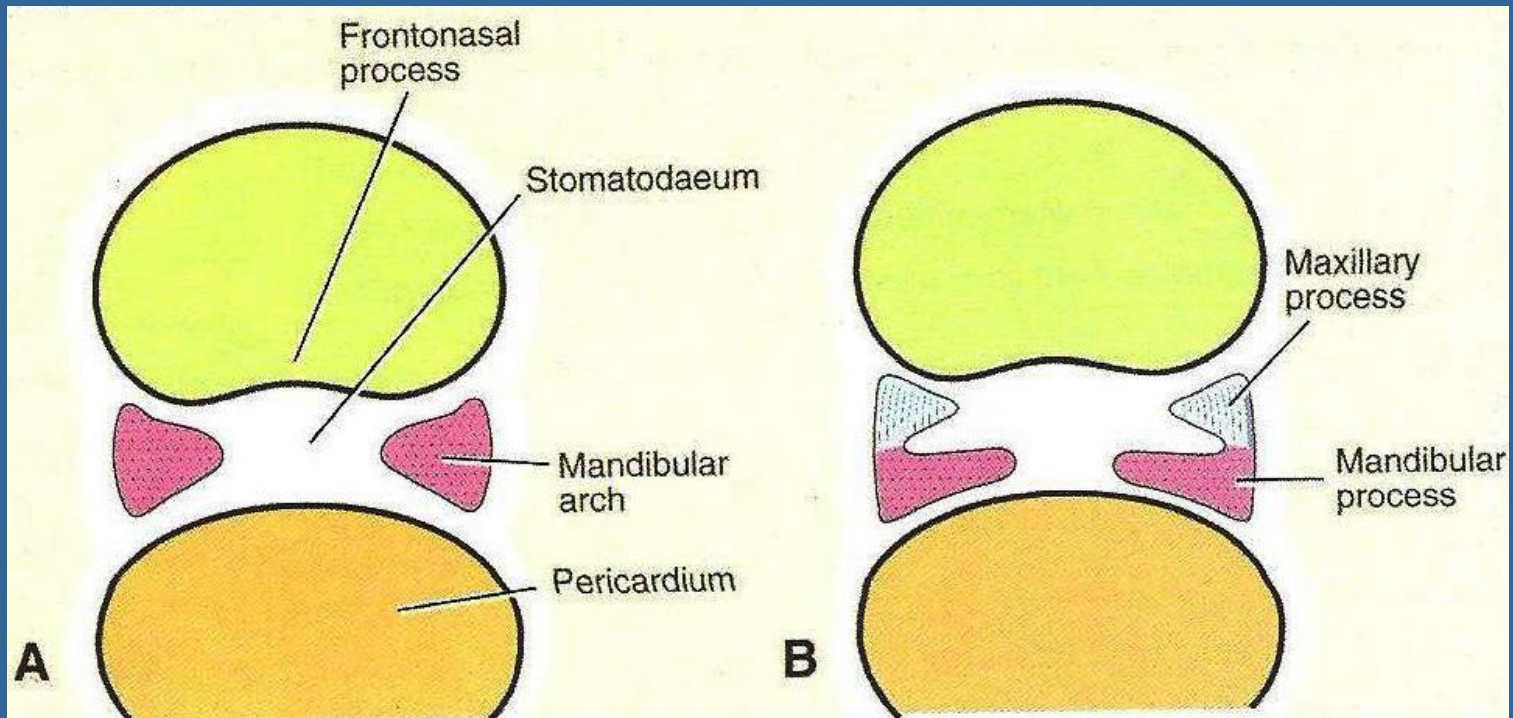
- do **konce 4. týdne** (poč. 5. týdne) - srůst mediálních konců mandibulárních výběžků
- **dolní ret a brada**
- do **konce 5. týdne** - srůst mediálních konců maxilárních výběžků s oběma okraji intermaxilárního segmentu - **celistvý horní ret (zánik nazolabiální rýhy)**
- do **konce 6. týdne** srostou na každé straně processus nasalis lateralis s horní hranou maxilárního výběžku (**zánik okulonazální / nazolakrimální / rýha**)
- do **poloviny 7. týdne** srostou zadní úseky homolaterálních výběžků pro horní a pro dolní čelist - **zúžení rima oris**

<https://www.youtube.com/watch?v=4LQJIf0XLP0>

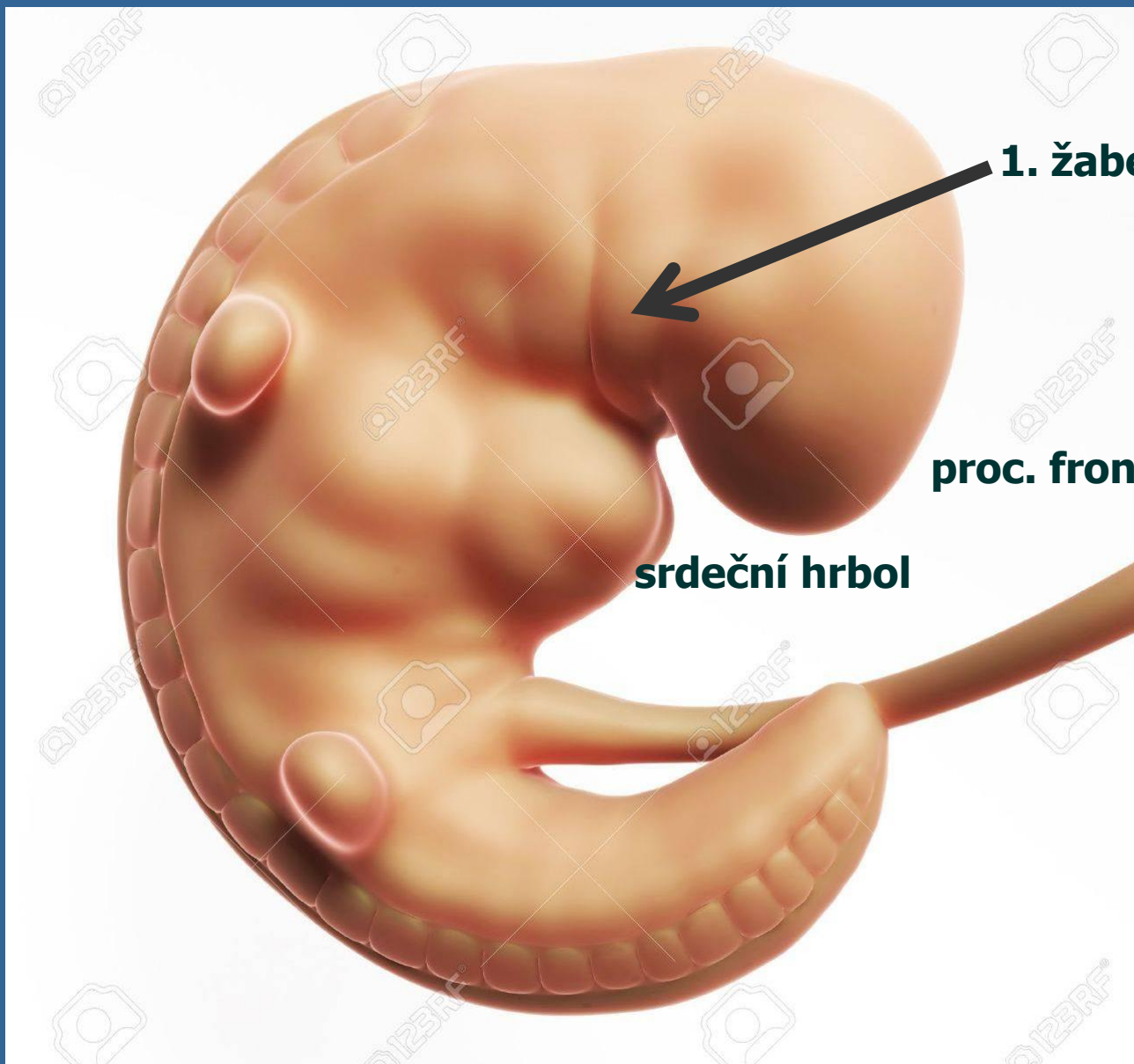
Kdy, z čeho a jak vzniknou maxilární a mandibulární výběžky ?

Kdy, z čeho a jak vzniknou maxilární a mandibulární výběžky ?

1. žab. oblouk

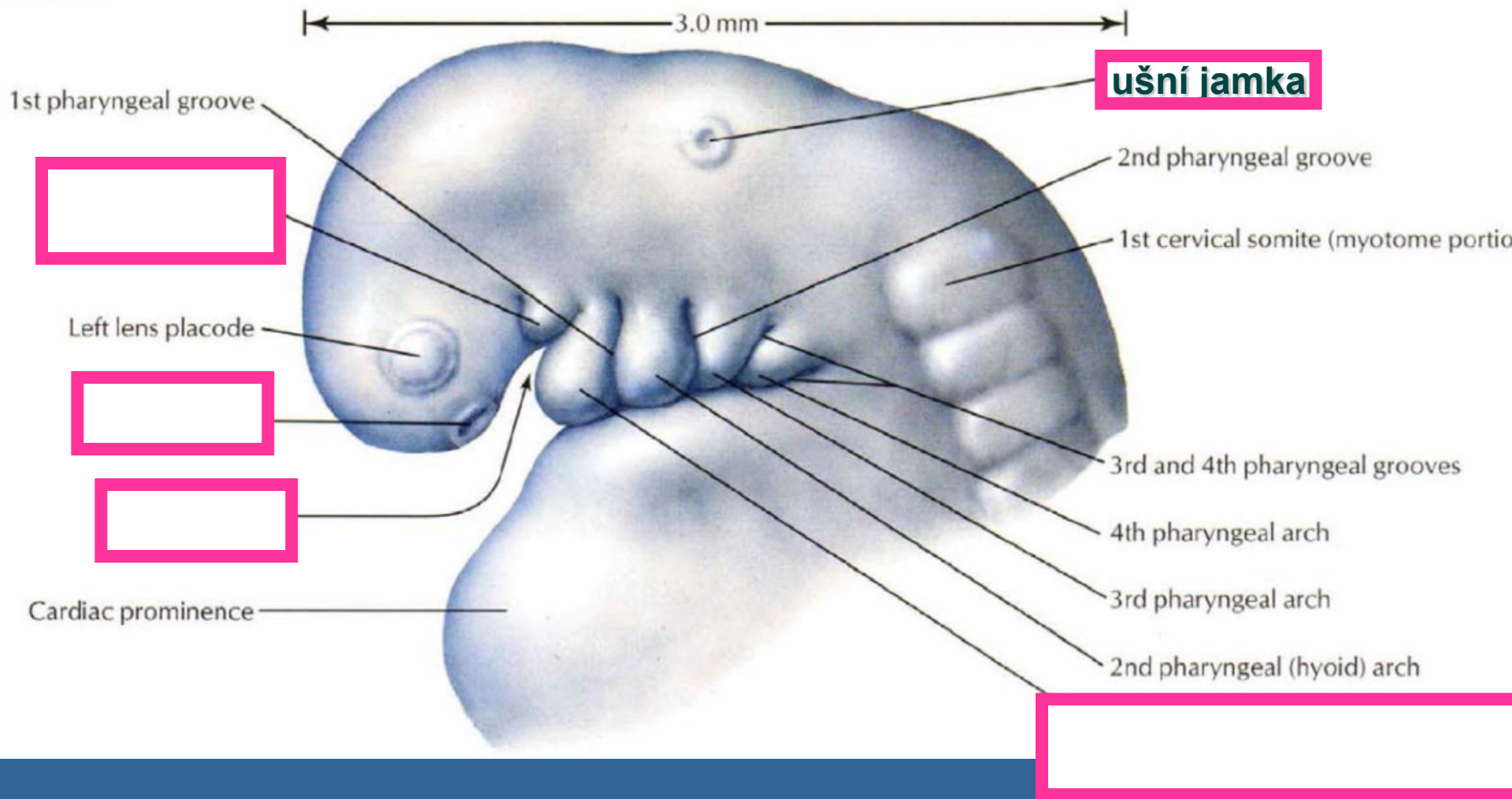

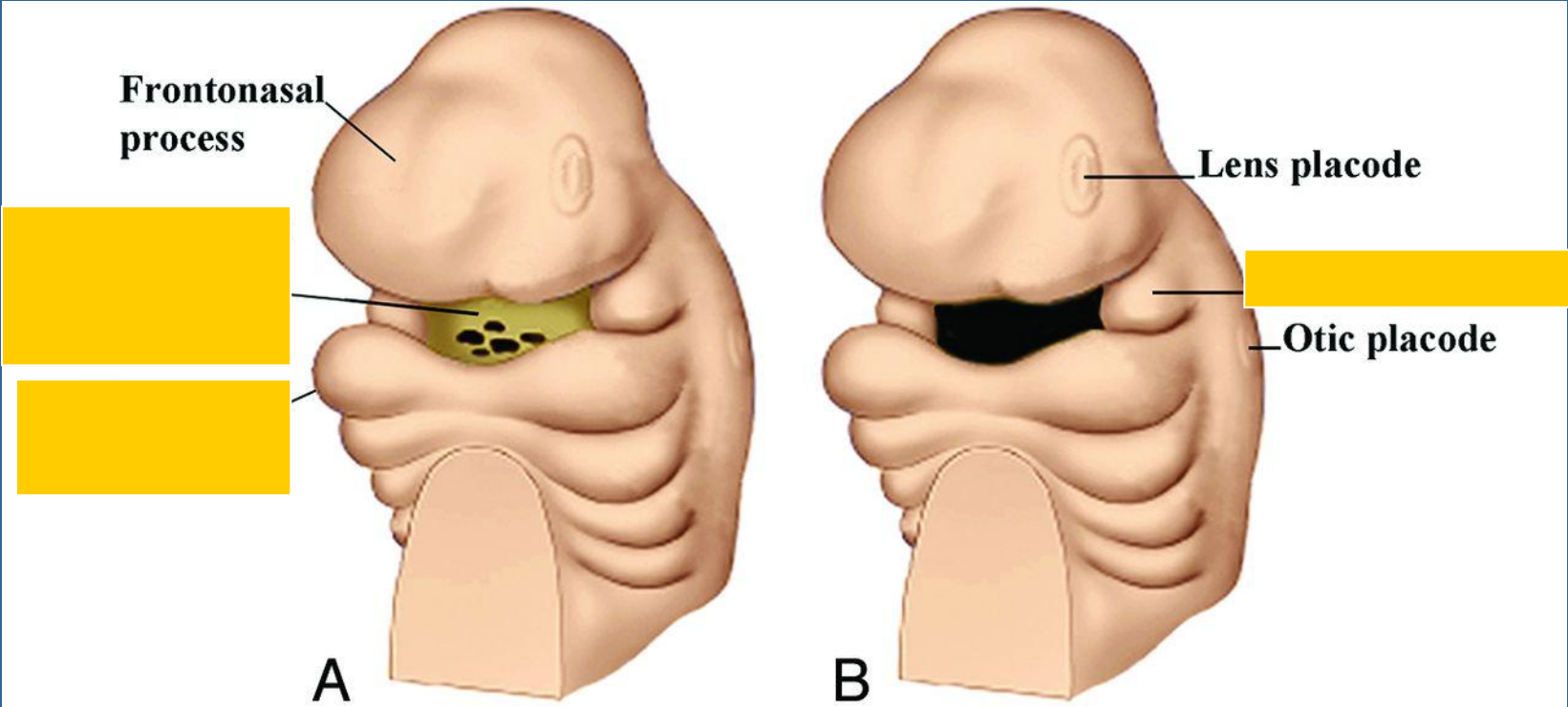
Embryo - stáří 25 dnů (boční pohled)

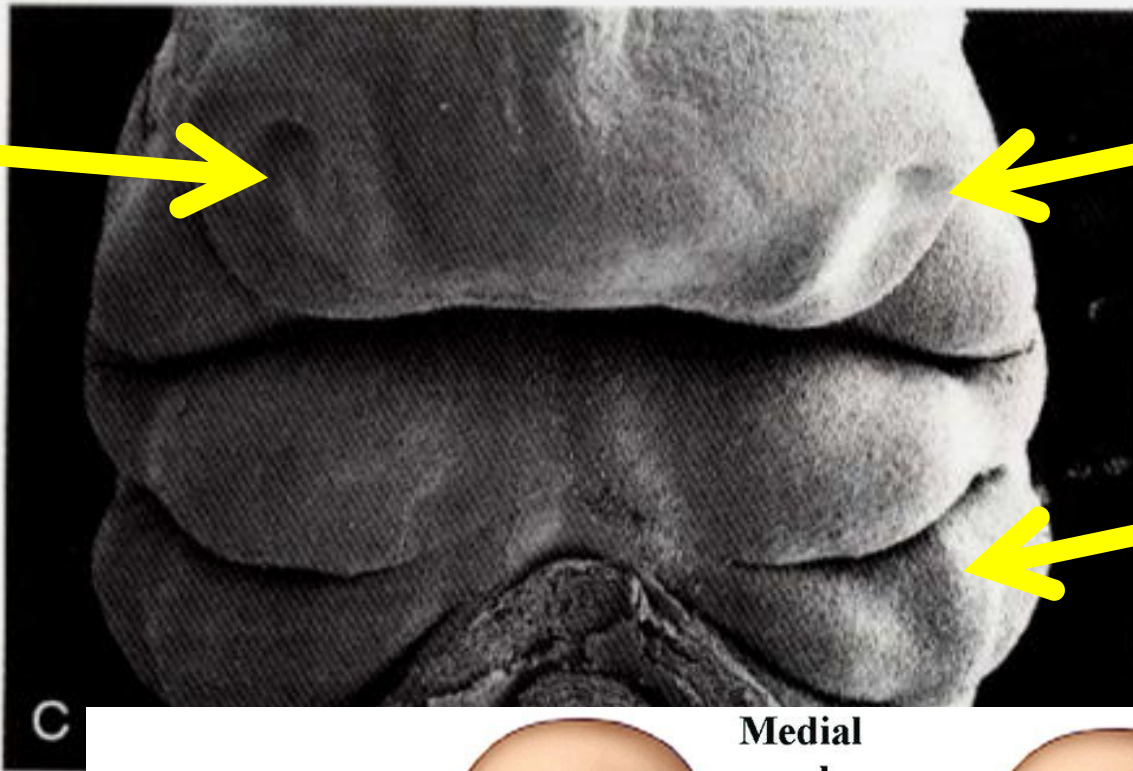
Doplň chybějící popisy

Embryo - stáří 28 dnů (boční pohled)

Doplň chybějící popisy

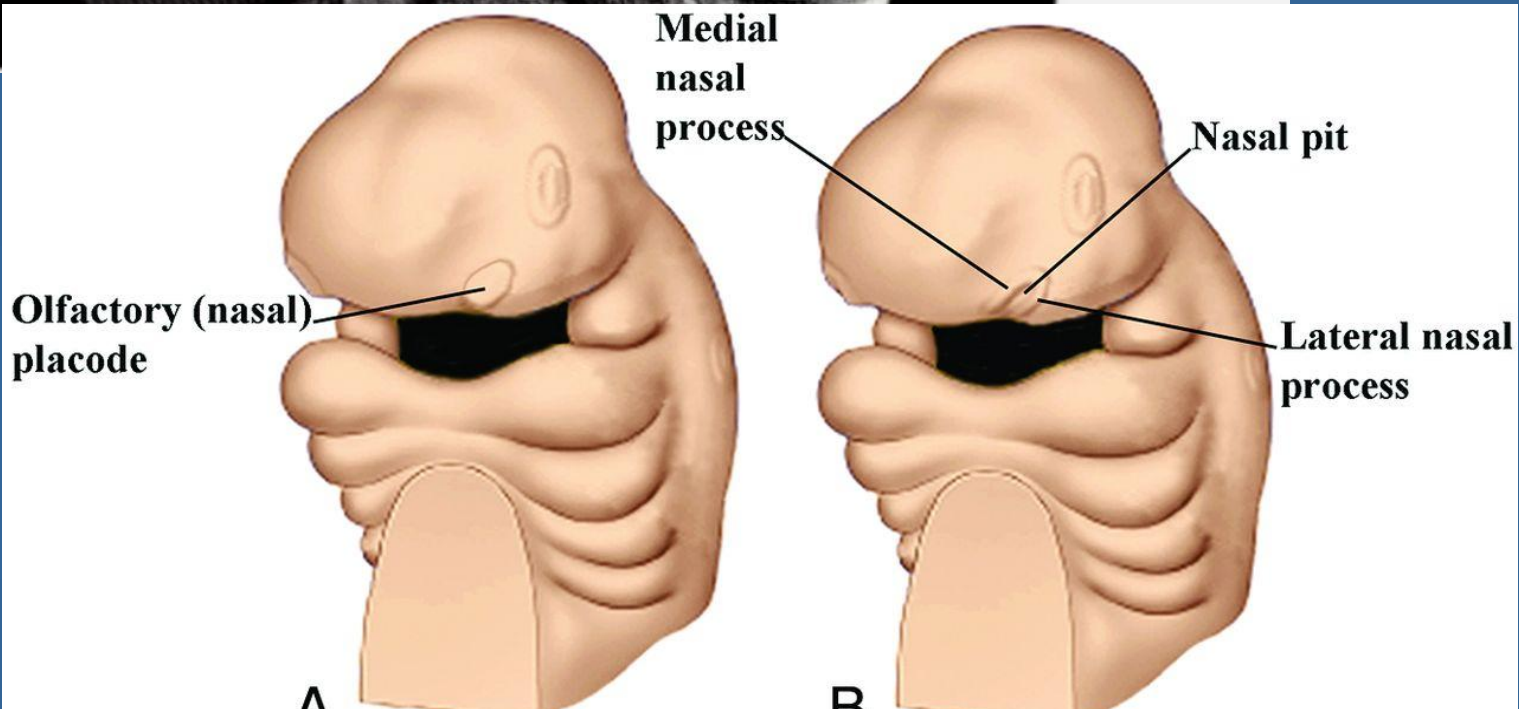

2. žab.
oblouk

C

4 a 1/2 týdne
starý zárodek
se založenými
nosními
plakodami

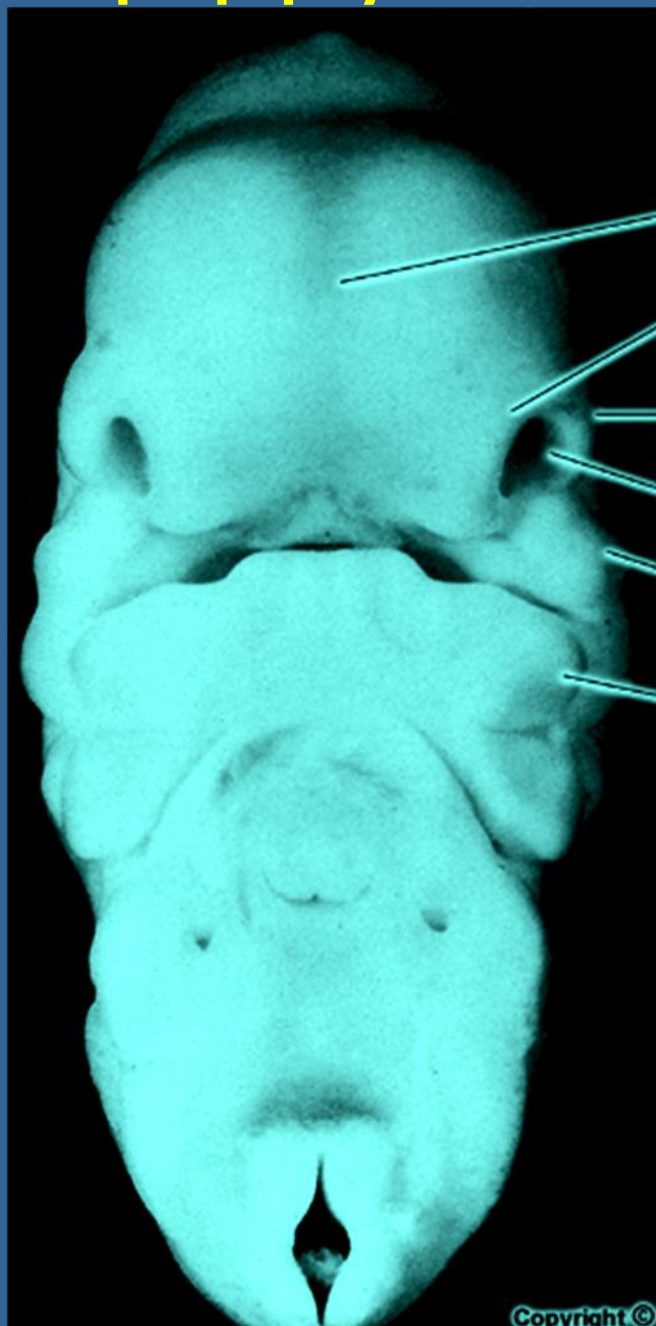
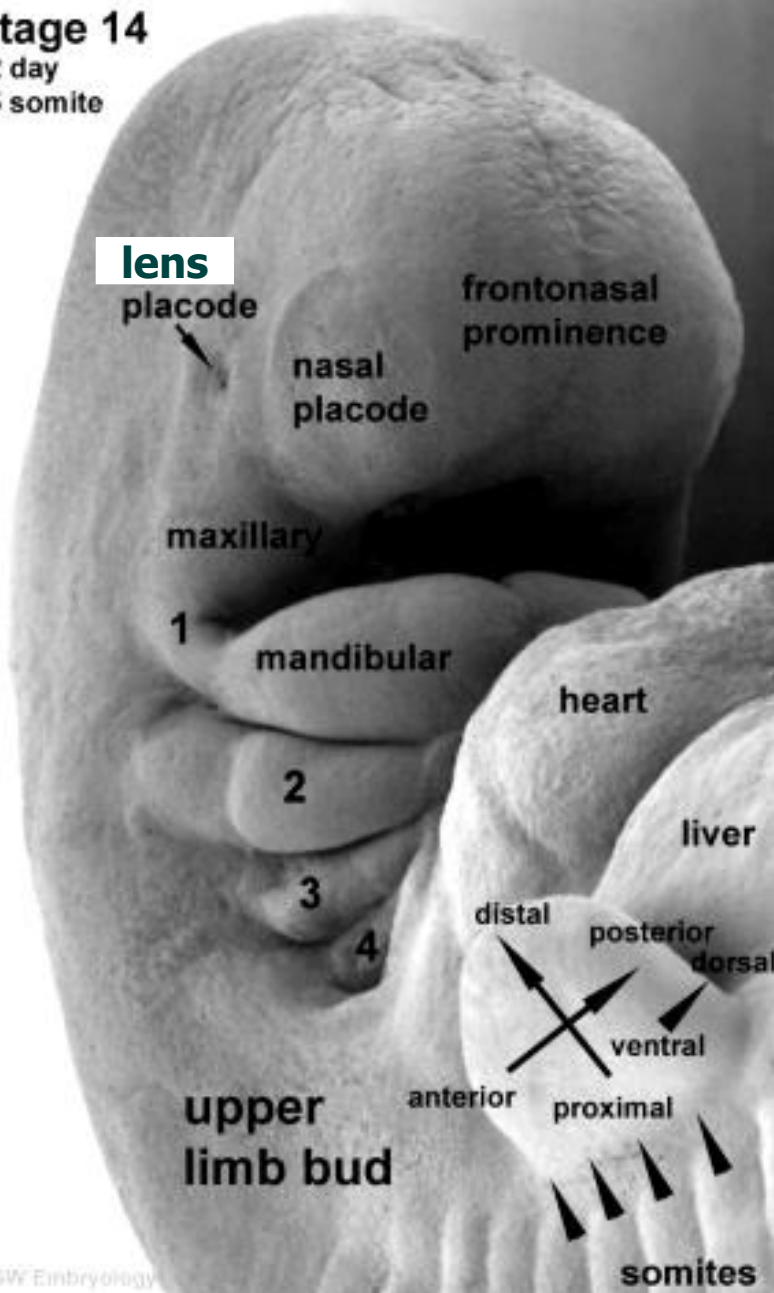
A

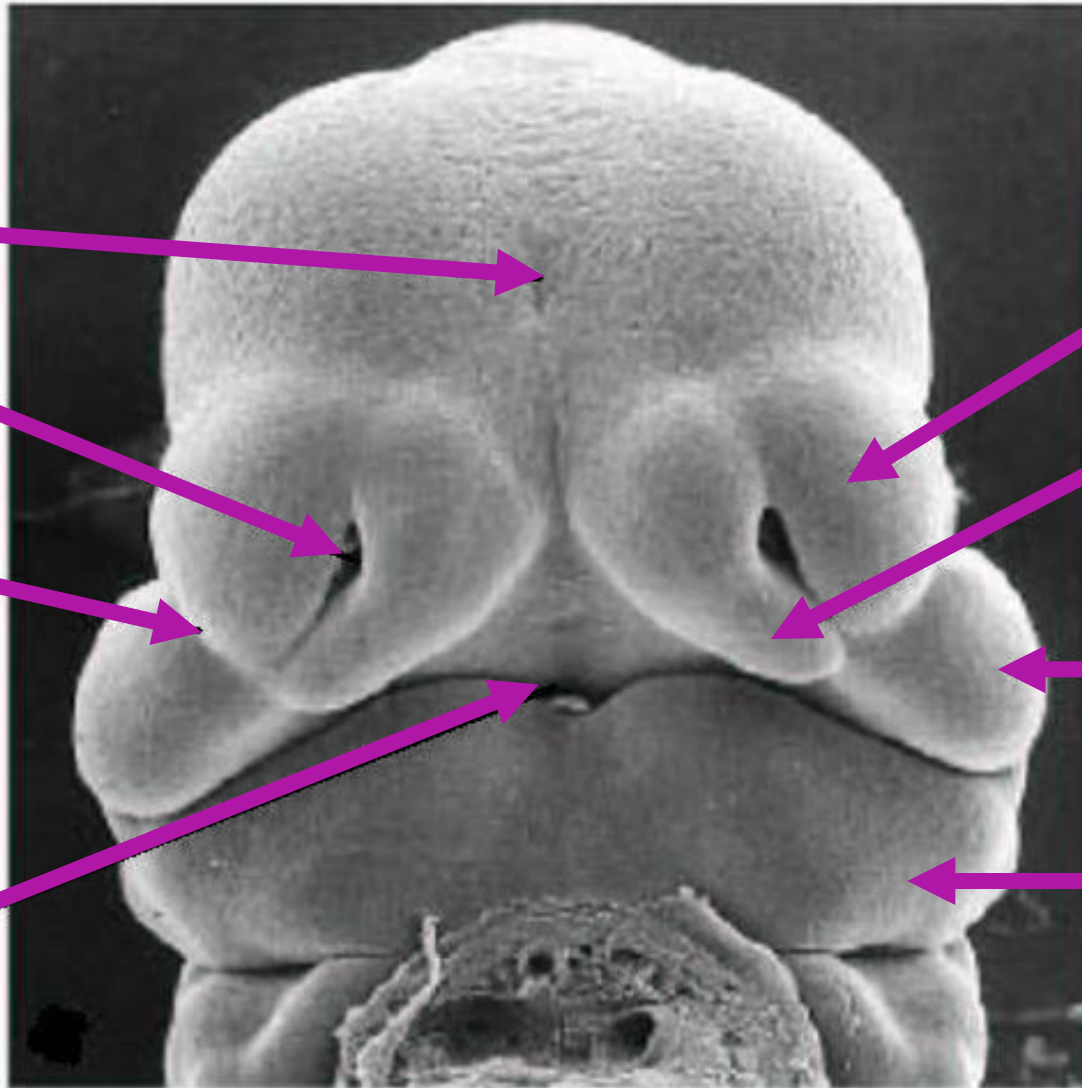
B

Doplň popisy

Stage 14

32 day
35 somite

Frontonasal prominence

Nasal pit

okulonazální
(nazolakrimální)
rýha

Stomodeum

Lateral nasal prominence

Medial nasal prominence

Maxillary prominence

Mandibular prominence

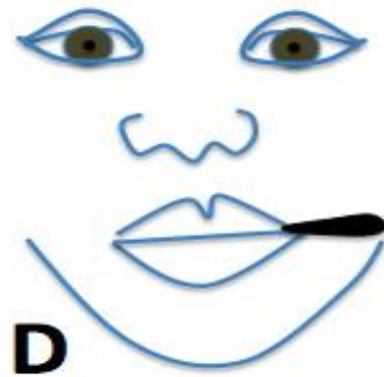
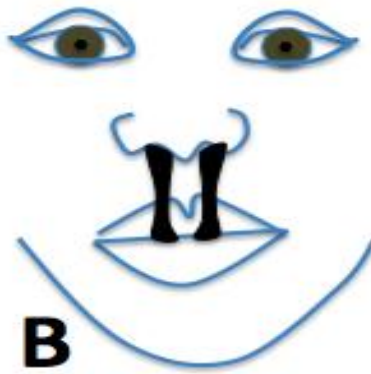
Doplň deriváty výběžků

frontální výběžek: **čelo** ? ?

výběžky pro horní čelist: ? ?

párové výběžky pro dolní čelist: ? **brada** ?

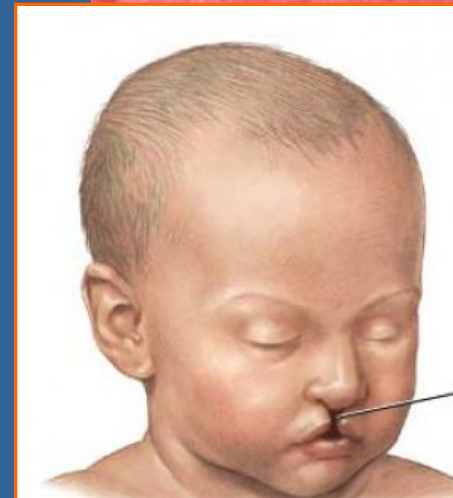
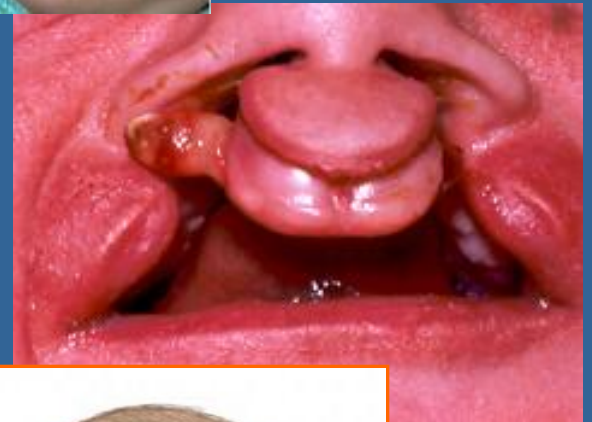
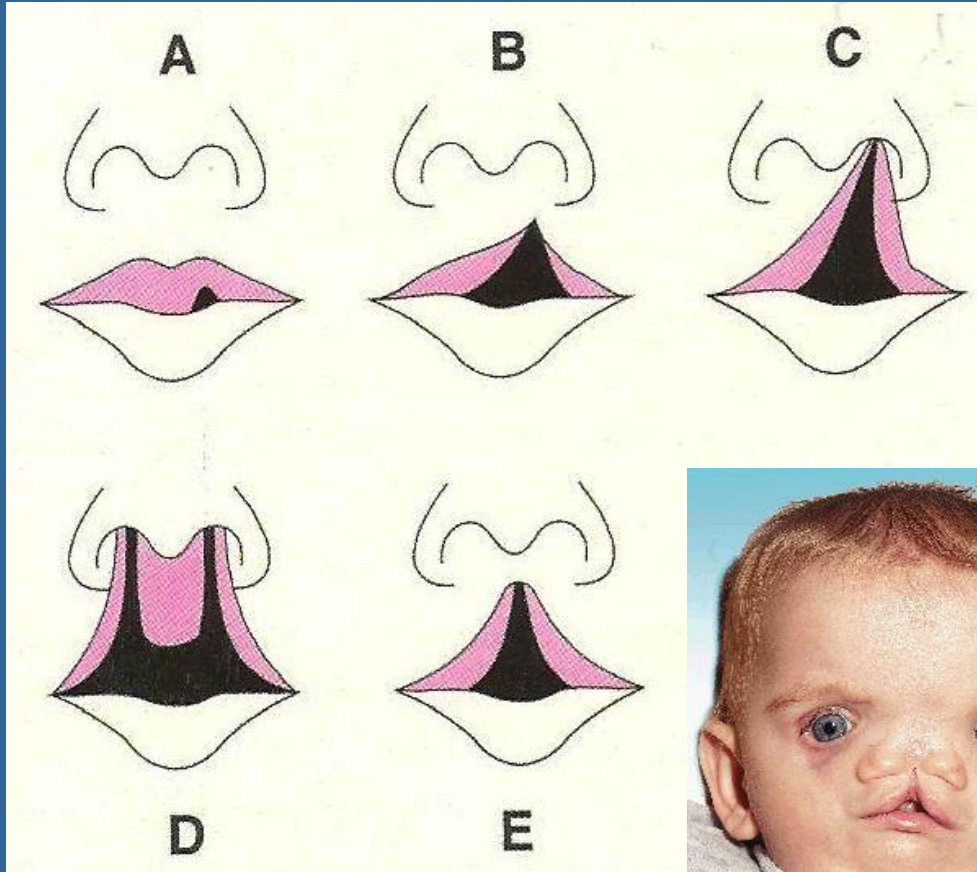
Pojmenuj rozštěpy obličeje

Rozštěpy horního rtu - cheiloschisis superior

boční a střední

variabilní rozsah

samostatně nebo v kombinaci s rozštěpy skeletních součástí

kritická perioda - 27- 35. den vývoje

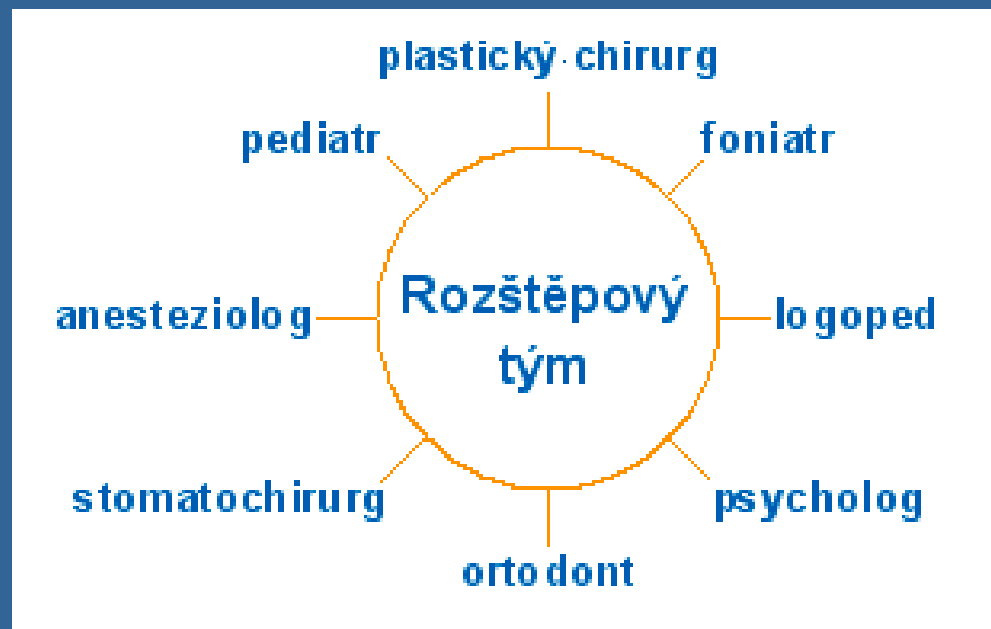
frekvence: 1,7 : 1000 porodů (cca 1 rozštěp/ 600 porodů)

/genetický podklad u 20%, zevní faktory - 60-70 %, 10 = kombinace obou/

Dg: ultrazvuk a magnetická rezonance (2D, 3D a 4D)

léčba: komplexní přístup

léčba trvá od narození do dospělosti, její jeden úkon navazuje na druhý
plastický chirurg, stomatolog - ortodont, foniatr /antropolog, příp. psycholog/

**PLASTICKÁ
A REKONSTRUKČNÍ
CHIRURGIE**

Ladislav Bařinka

MASARYKOVA UNIVERZITA

IV. Chirurgie rozštěpů rtu, patra a obličeje

**Kompletní léčba orofaciálních rozštěpů
(souhrn)**

© 2016 Masarykova univerzita

© 2016 Ladislav Bařinka

ISBN 978-80-210-7338-8

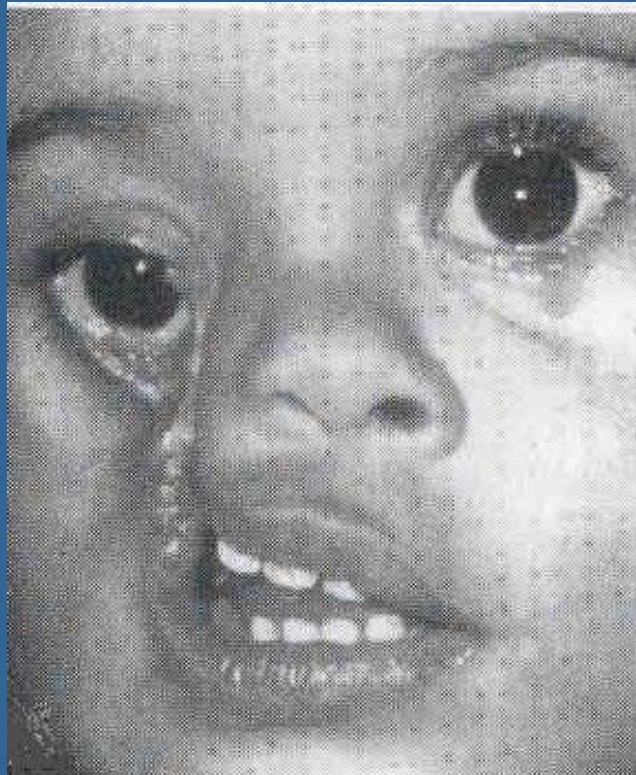
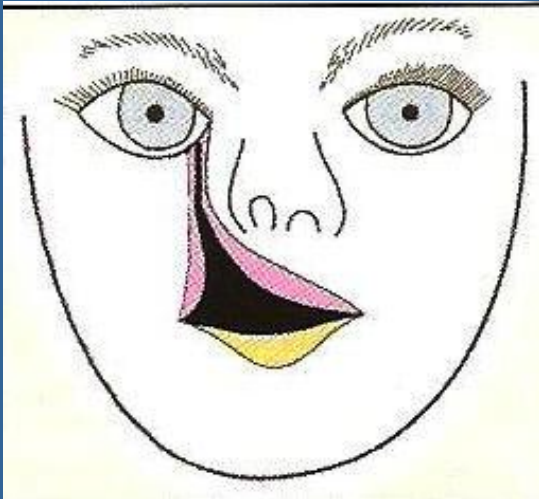
ISBN 978-80-210-8319-6 (online : pdf)

Ostatní rozštěpy obličeje

mediální rozštěp dolního rtu a brady / **cheiloschisis et gnathoschisis inferior**

šikmý rozštěp obličeje / **coloboma faciale, fissura orbitofacialis**

příčný rozštěp obličeje / **fissura transversa faciei (macrostomia)**

<https://www.youtube.com/watch?v=4LQJlf0XLP0>

Skeletní deriváty obličejových výběžků

frontální výběžek: čelo, nos a philtrum

skelet: čelní kost, nosní kůstky a nosní septum, přední úsek horních čelistí (srůst v premaxillare) a primární patro

výběžky pro horní čelist: laterální úsek horního rtu a horní partie tváře (infraorbitální krajina) na každé straně

skelet: postranní úseky horních čelistí, ossa zygomatica, ossa lacrimalia

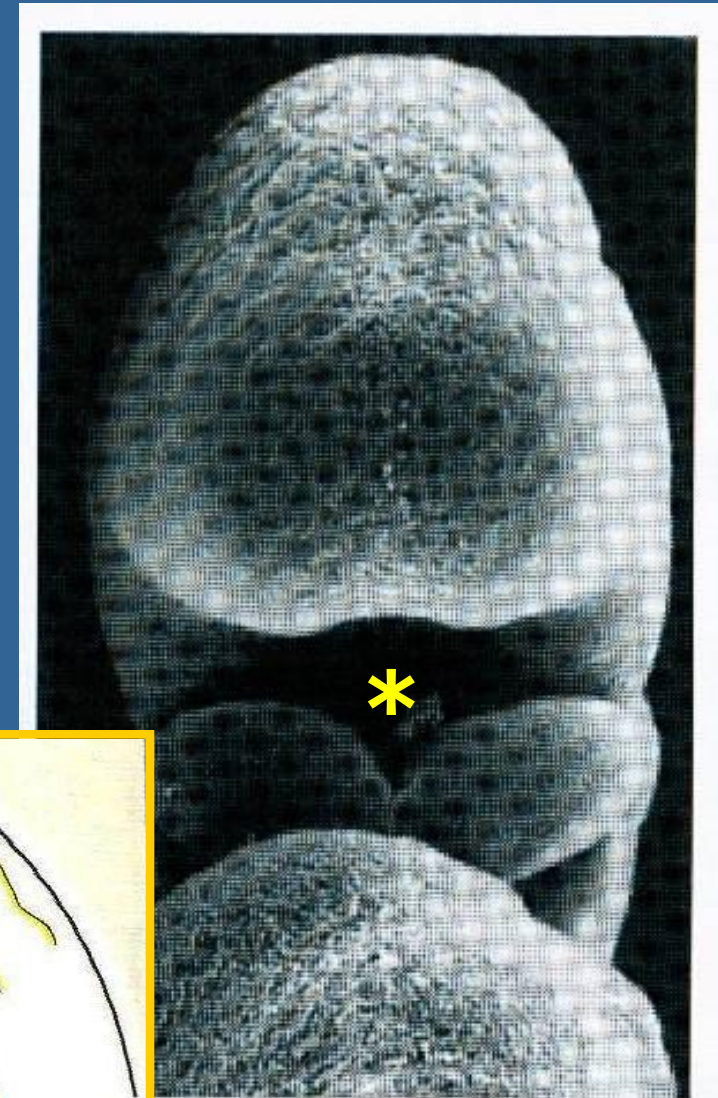
párové výběžky pro dolní čelist: dolní ret, brada a dolní část tváře na každé straně

skelet: mandibula

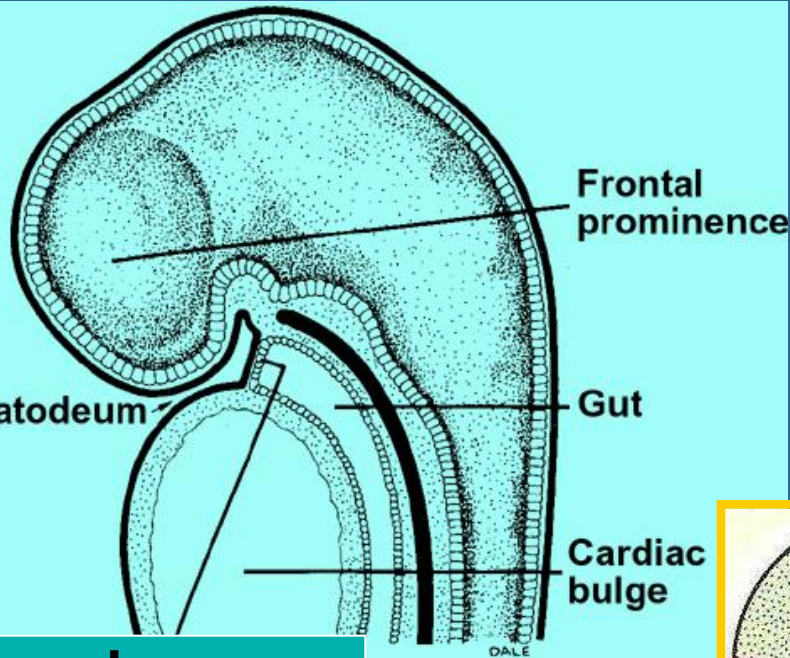
Vývoj ústní a nosní dutiny

zakládají se odděleně, na krátkou dobu se spojí a následně opět rozdělí
dutina ústní - z primitivní ústní jamky - **stomodeum**
s tělním povrchem stomodeum spojuje **primitivní ústní otvor**

dno jamky (**oro-**) **faryngová membrána**

4th week

Copyright © 2003, Mosby, Inc., All rights reserved.

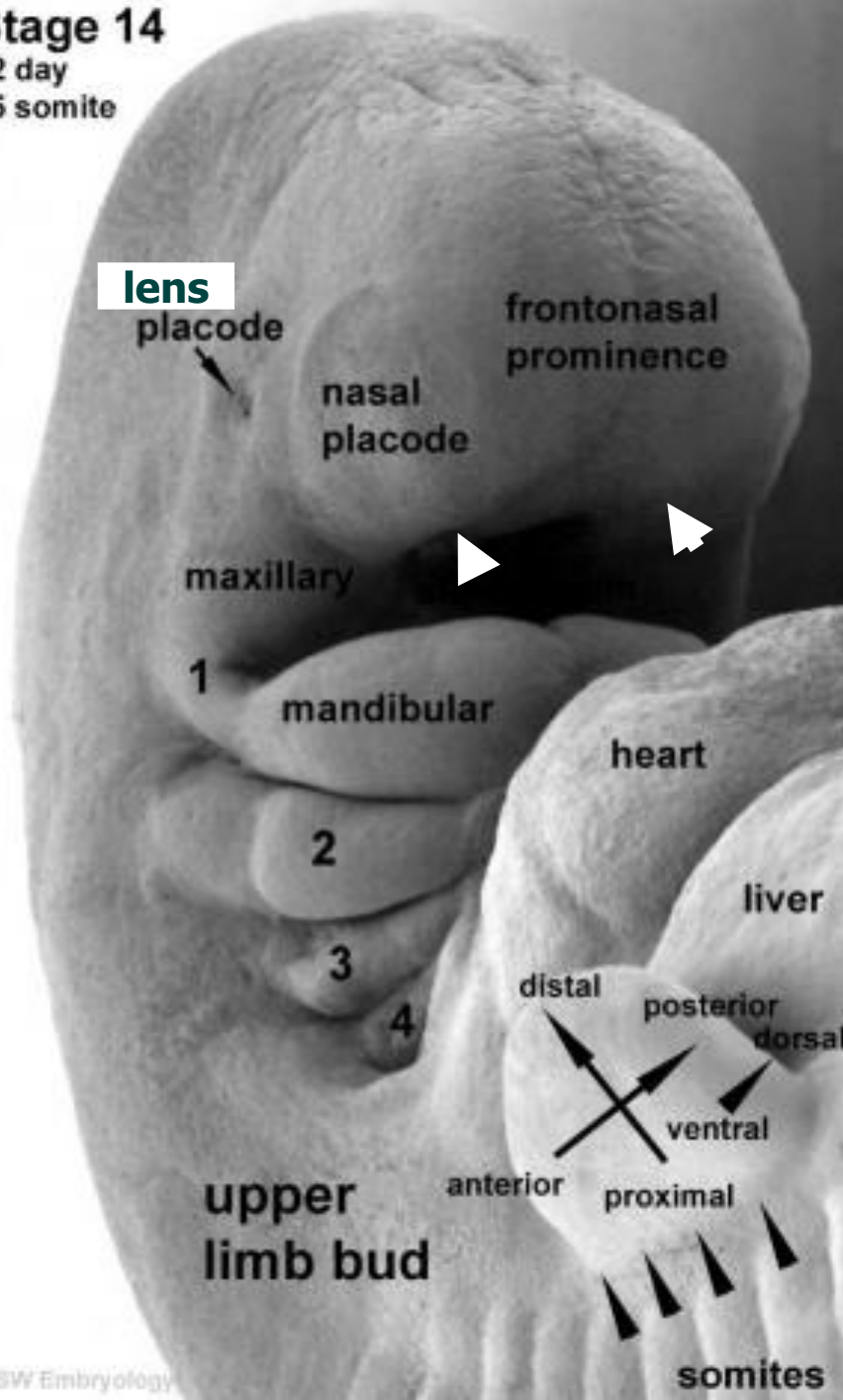
membrana oropharyngea

po proděravění orofaryngové membrány komunikace s faryngem

strop stomodea - mezenchym a ektoderm čelního výběžku

Stage 14

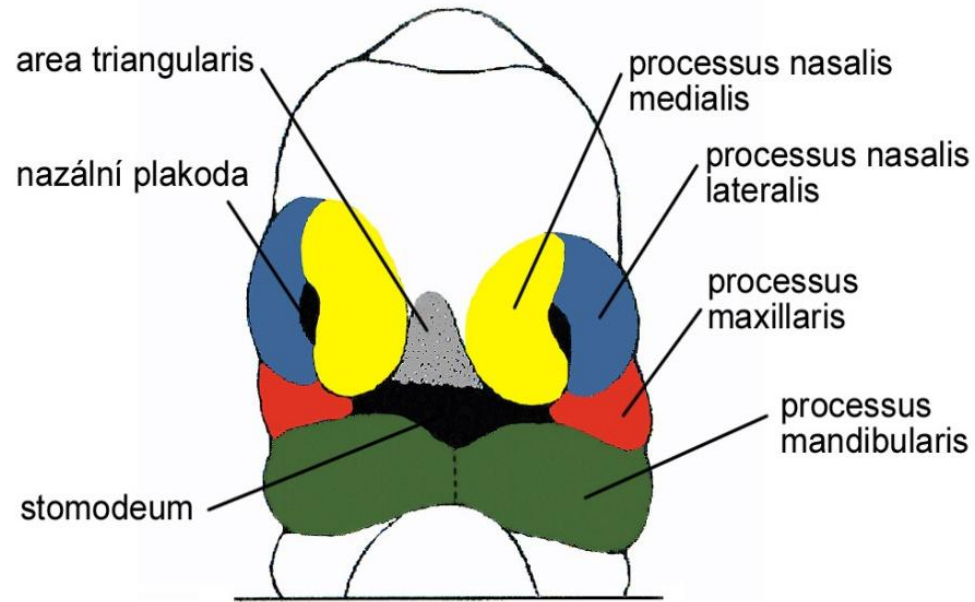
32 day
35 somite

dutina nosní - základ párový

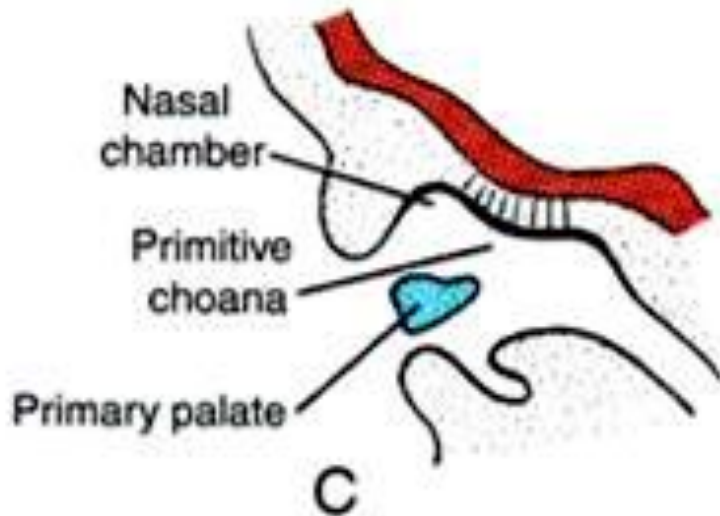
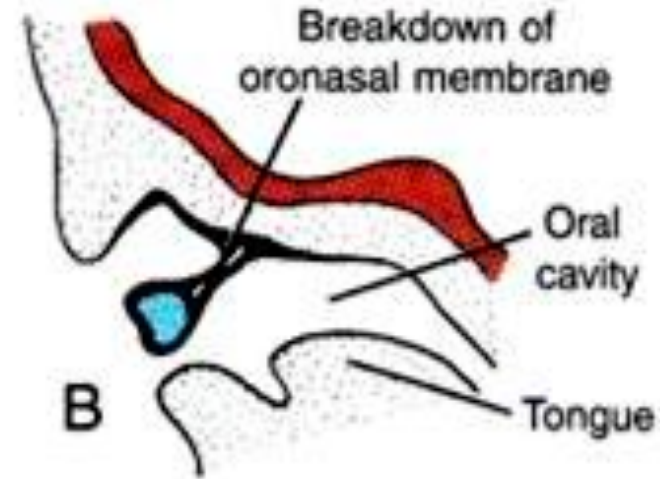
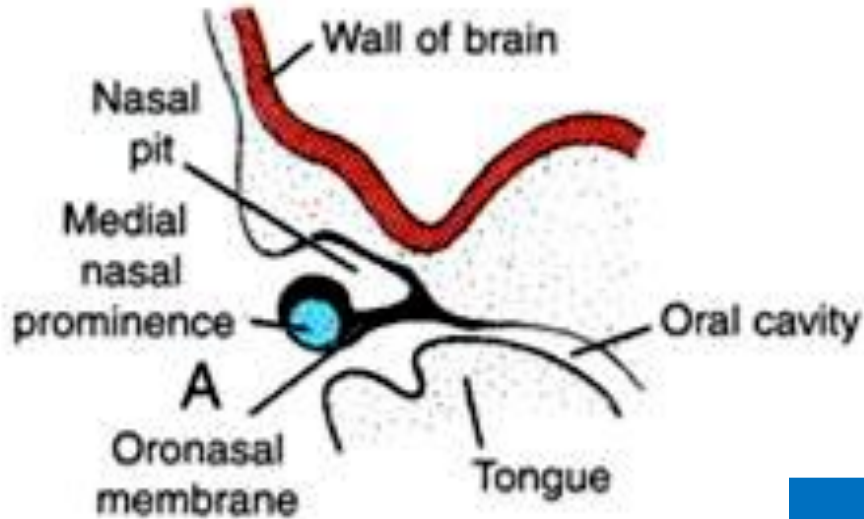
nosní plakody → **nosní jamky** →

→ **nosní kanálky** - rostou dozadu a dolů až se dorostou ke stropu stomodea

odděluje je dvouvrstevná epitelová přepážka - ektoderm nosního kanálku a ektoderm stomodea **oronazální (bukonazální) membrána**

když membrána perforuje (konec 5. t.), nosní kanálky se otevřou do stomodea otvorem - **primitivní choana**

**společná
dutina ústní a nosní
(oronazální dutina)**

- cca 7 dnů

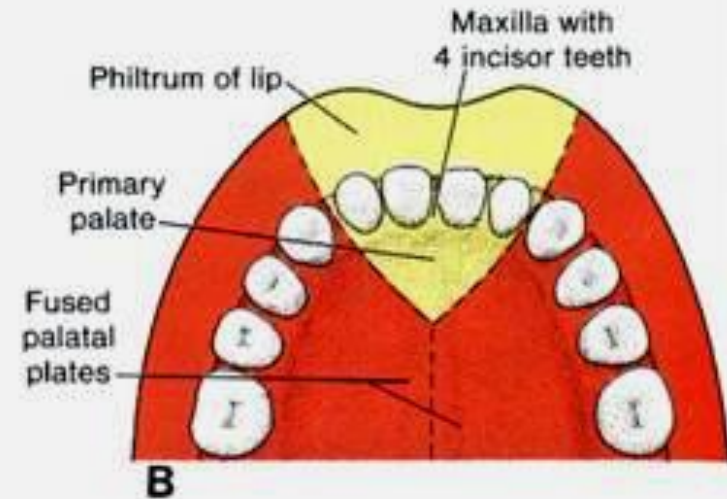
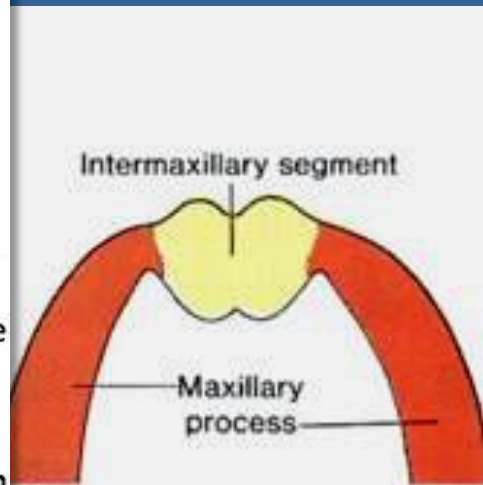
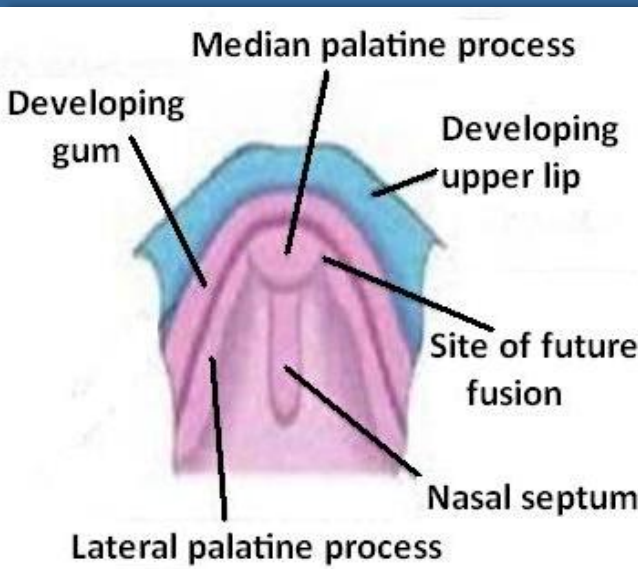
v polovině **6. týdne** se oronazální dutina počne dělit pomocí patra v definitivní
nosní dutinu
ústní dutinu

Vývoj patra (palatogeneze)

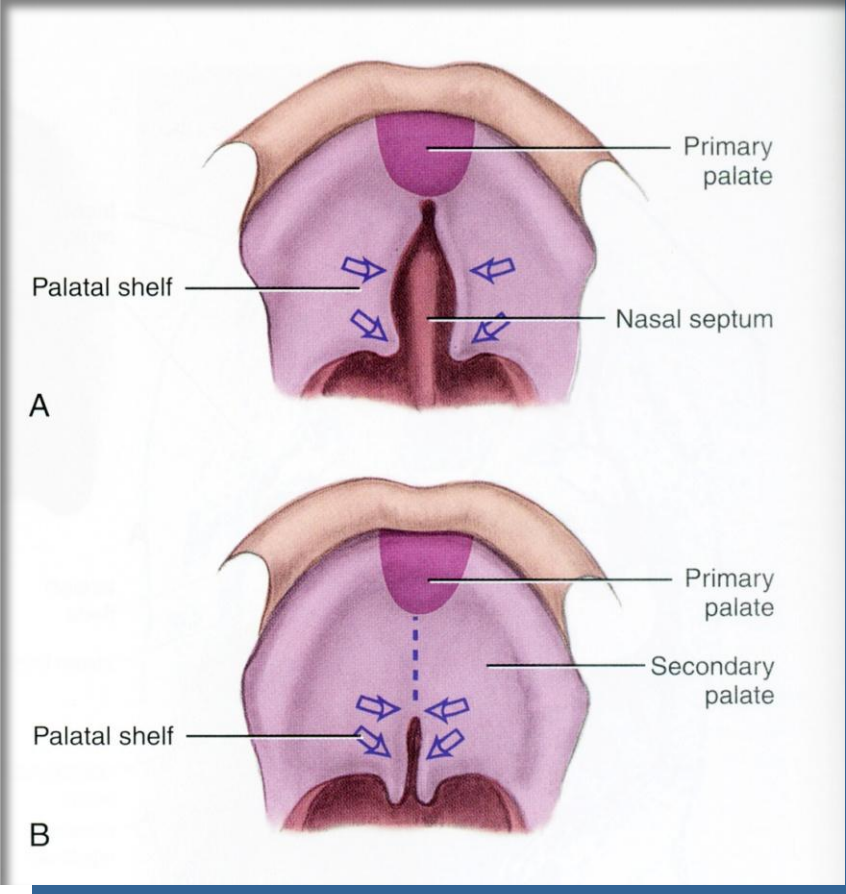
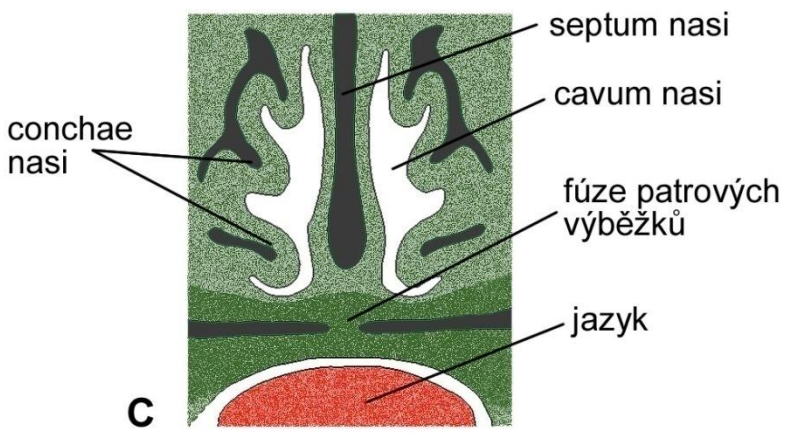
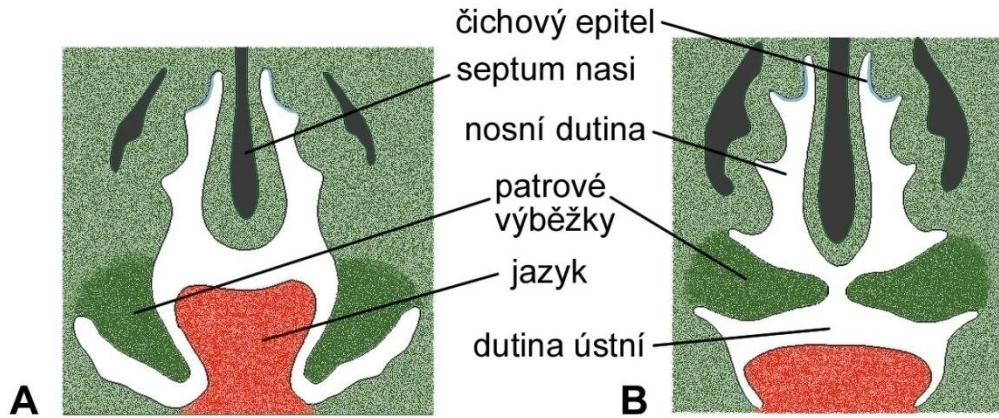
začíná v **6. týdnu**, končí cca v **10. týdnu**

3 základy:

a) **mediální patrová ploténka** - vyrůstá ze zadní strany intermaxilárního segmentu (splynulých processus nasales mediales) - pol. 6. týdne; má klínovitý tvar a pochází z ní část patra před papila incisiva - **primární patro**

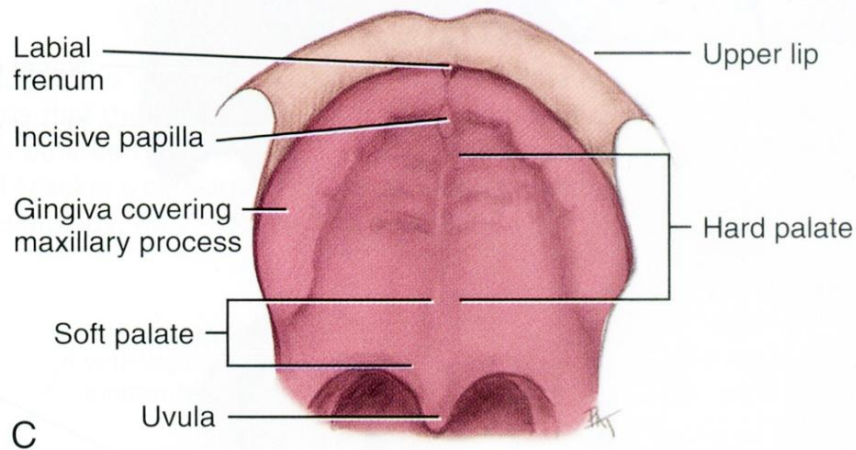

b) **laterální patrové ploténky (patrové výběžky)**, jež vyrůstají z mediální strany processus maxillares - konec 6. týdne - pochází tzv. **sekundární patro**

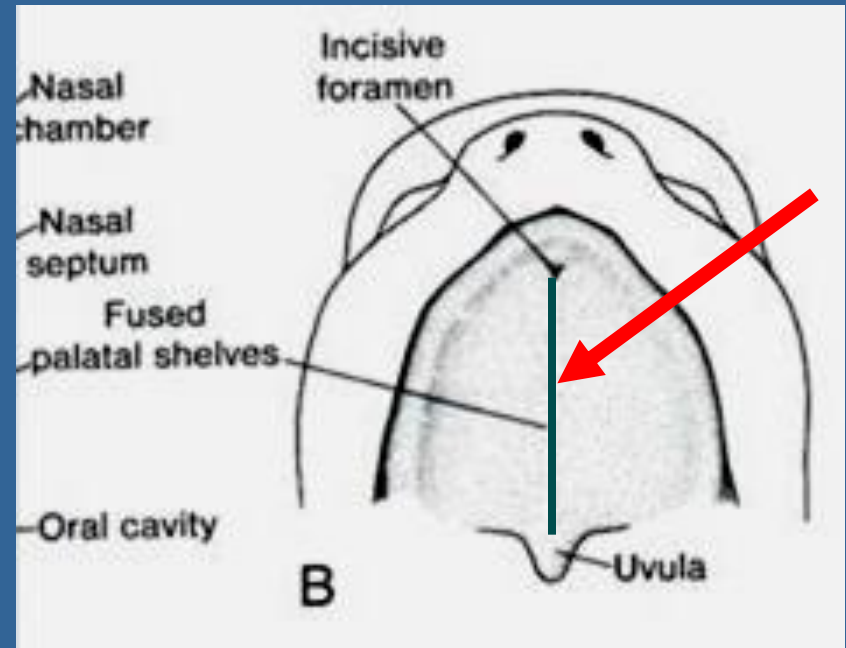
patrové ploténky zpočátku rostou kaudálně (po stranách základu jazyka), koncem 7. týdne - zvedají do horizontální polohy - „horizontalizace patrových plotének“, (kaudální sestup jazyka způsobený vertikálním růstem výběžků pro dolní čelist), mediální konce plotének rostou proti sobě - **poč. 8. týdnu se setkají a pak srostou**

místo srůstu je patrné na orální straně patra jako **raphe palati**

C

FIGURE 5-10 Later stages of nasal septum development showing its fusion with the final palate (A and B) in order to separate the nasal and oral cavities completely (C).

B

ve stejném čase srostou přední hrany laterálních patrových plotének s nepárovou mediální ploténkou - **jednotné patro**

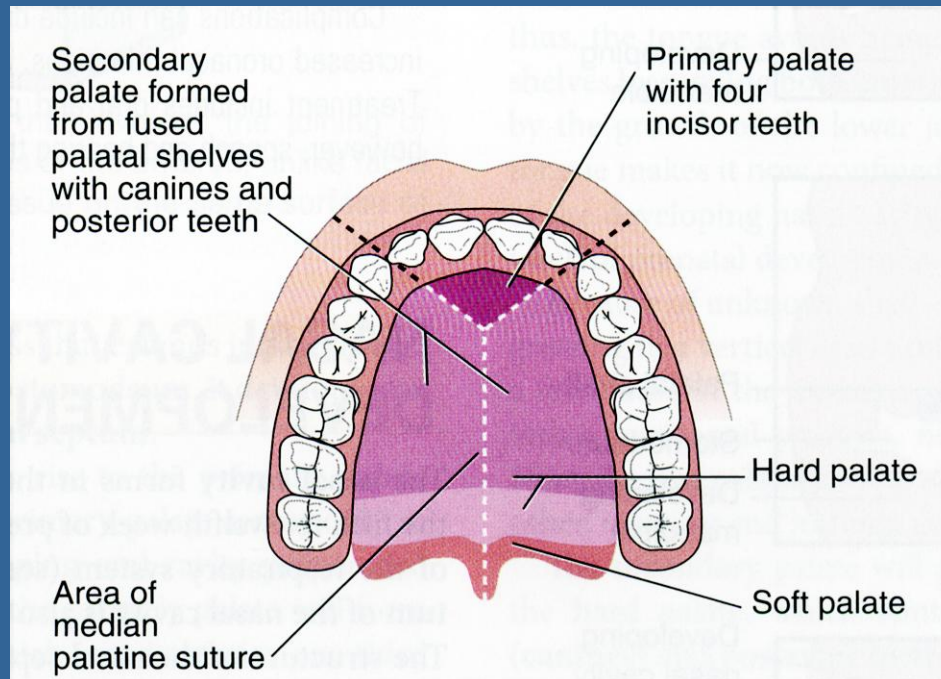
v definitivních poměrech linii srůstu odpovídá na každé straně canalis incisivus (v případě samostatně založených ossa incisiva sutura incisiva)

mezenchym primárního patra a patra sekundárního (přední 4/5) pak **endezmálně** (intramembranózně) osifikuje a patro se rozliší

v patro tvrdé - **palatum durum**

a

patro měkké - **palatum molle** a **čípek** (uvula) (zadní 1/5)

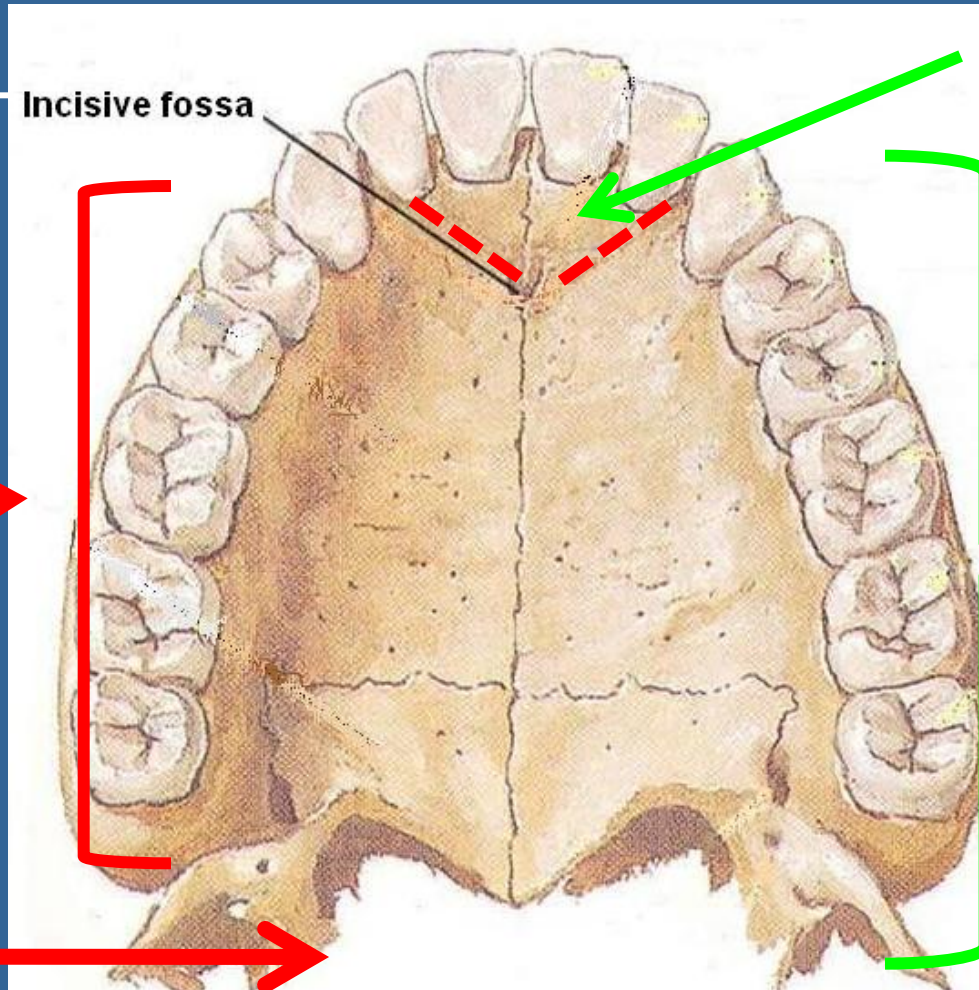

REMEMBER!

by fusion of **ventral edges of both lateral palatal shelves** with **medial palatal process** arises the **definitive palate**

line of fusion corresponds to the incisive canal (canalis incisivus)

relation between primary palate and secondary palate and their participation in development of the palate

primary palate

hard palate →

secondary palate

soft palate →

Rozštěpy patra

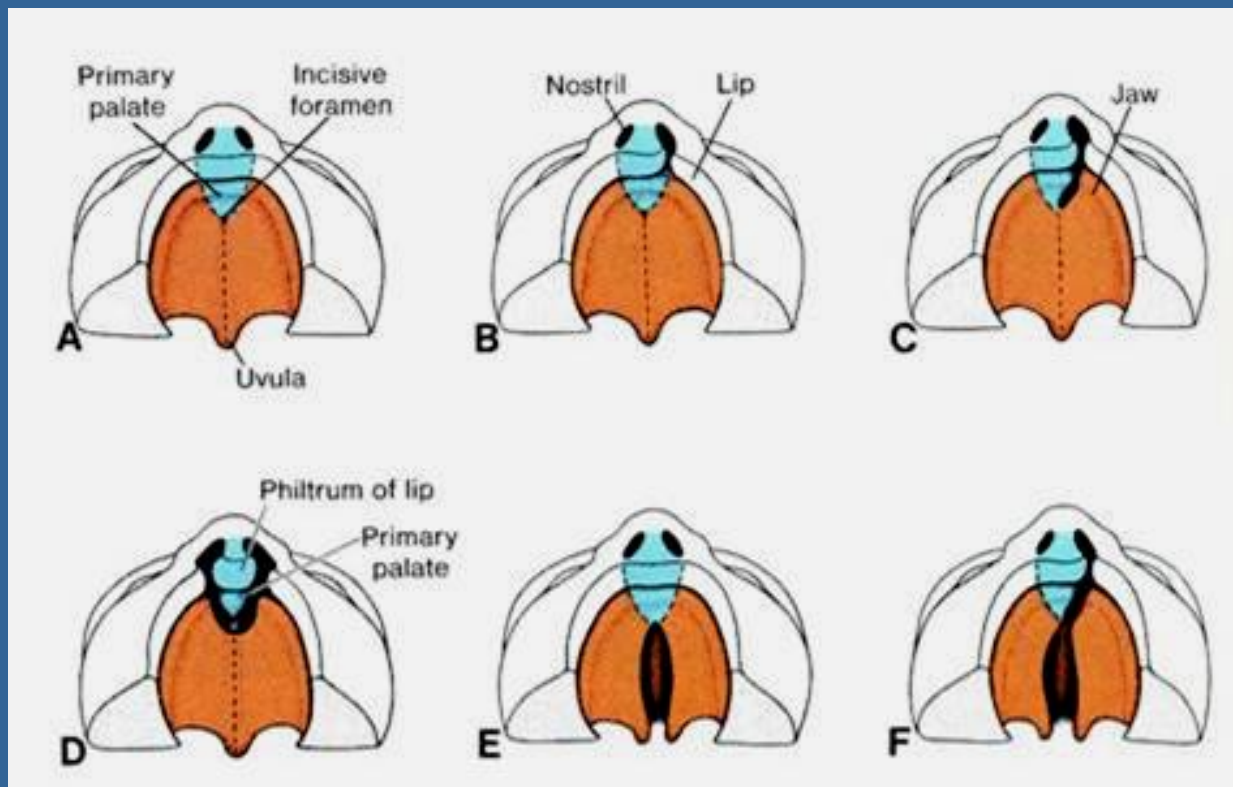
jedno- a oboustranné

izolované nebo kombinovány s rozštěpem horního rtu a horní čelisti

četnost výskytu všech rozštěpových vad patra:

1: 2 500 živě narozených dětí

1/5 genetický podklad (dědičnost - autosomálně dominantní)

❖ rozštěpy primárního patra (C,D) - přední rozštěpy

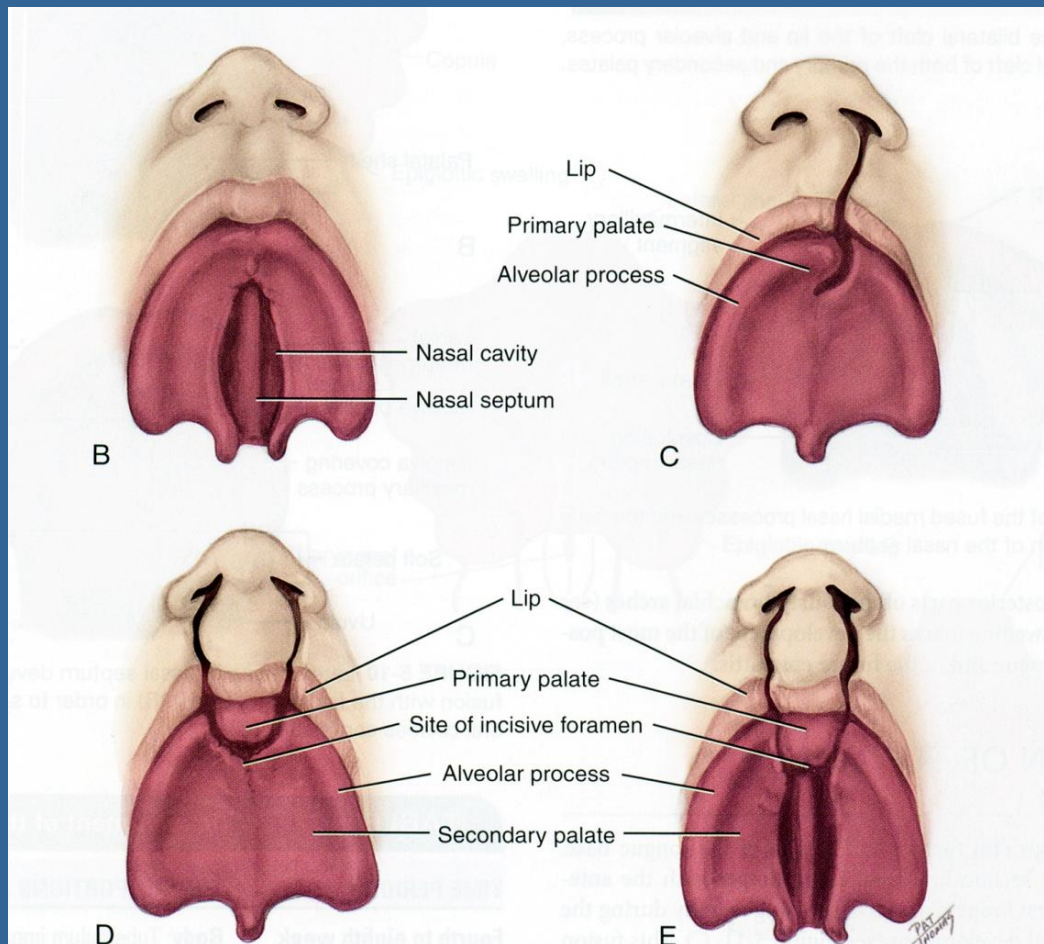
❖ rozštěpy primárního a sekundárního patra (F)

❖ rozštěpy sekundárního patra (E)- zadní rozštěpy

Rozštěpy primárního patra /C,D/

leží před foramen incisivum

pokud primární patro nesrostlo s patrovými ploténkami (jedno- a příp. oboustranný)

Rozštěpy primárního a sekundárního patra /E/

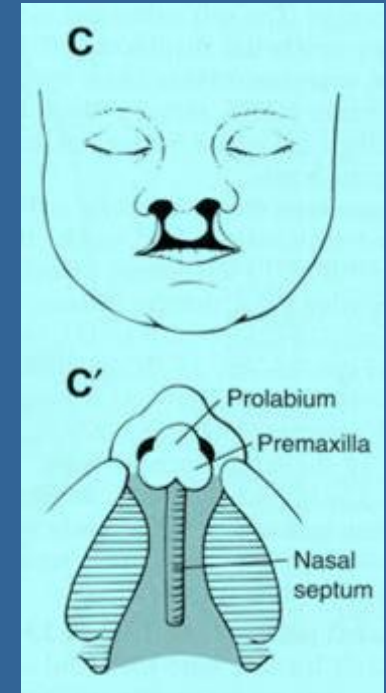
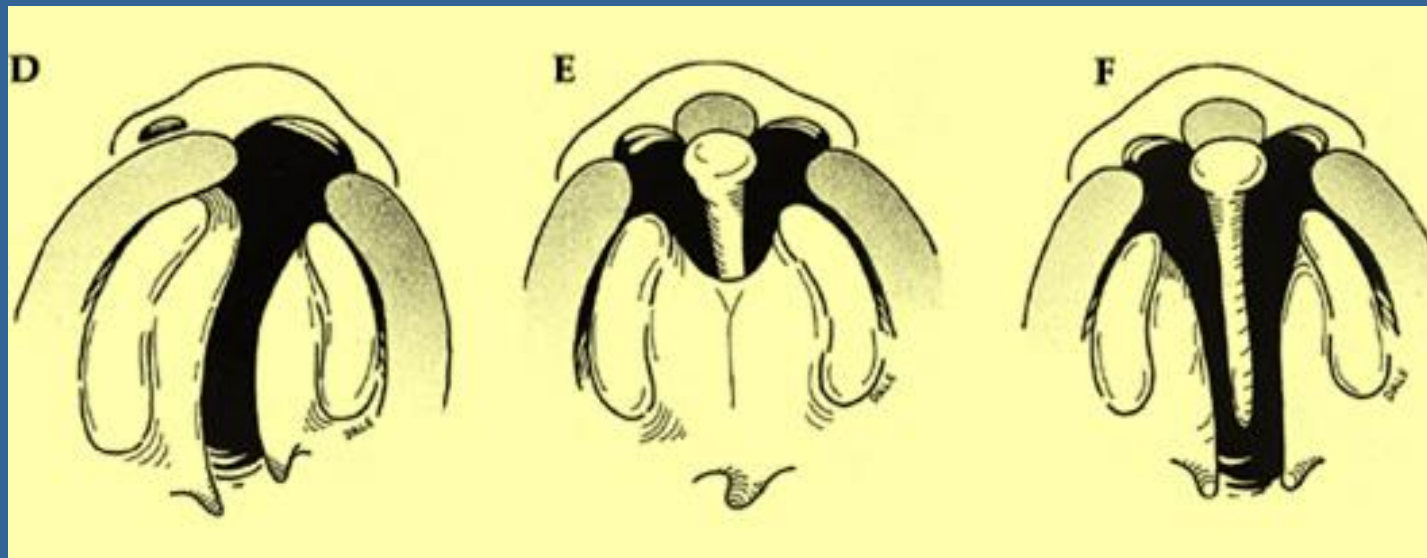
rozštěp před i za foramen incisivum

patrové ploténky jsou odděleny od primárního patra a nejsou srostlé v mediánní rovině
nosní přepážka končí volně

cheilognathopalatoschisis – unilateralis/ bilateralis

cheilognathopalatoschisis – unilateralis/ bilateralis

(boční rozštěp rtu + rozštěp horní čelisti + rozštěp primárního a sekundárního patra)
příčina: chromosomové aberace – trisomie 13 (Patauův sy.); trisomie 18 (Edwardsův sy.)

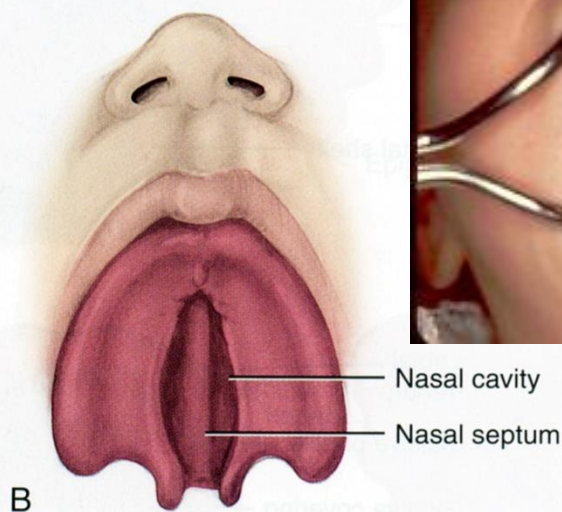
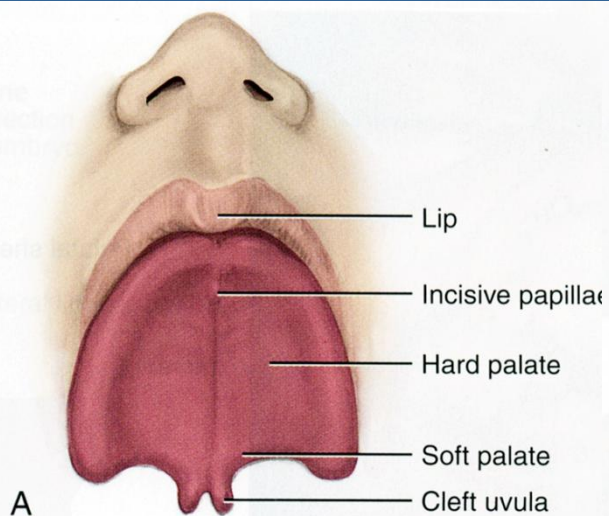
philtrum, intermaxilární segment a primární patro izolovány a ční volně dopředu

Rozštěpy sekundárního patra

leží za foramen incisivum, horní čelist a horní ret jsou intaktní
palatoschisis (uranoschisis, rictus lupinum)

vznik: patrové ploténky nedorostly do střední roviny a nesplynuly navzájem
rozsah - od čípku až po papila incisiva

staphyloschisis (uvula bifida)

samostatné (izolované) rozštěpy patra se **častěji vyskytují u děvčátek** než chlapců (3:2)

Pierre-Robinův syndrom: rozštěp patra, hypoplazie dolní čelisti, glossoptóza a pseudomakroglosie - recesivně dědičná vada s vazbou na X chromosom

kritická období ve vývoji patra:

- **37. - 53. den vývoje** (rozštěp buď před, anebo před i za foramen incisivum)
- **53. - 57./58. den vývoje** (rozštěp za foramen incisivum) - při zpomaleném růstu dolní čelisti (mandibulárních výběžků)

Predikce rozštěpů patra

zdraví rodiče s dítětem s rozštěpem patra

pravděpodobnost rozštěpu u druhého dítěte asi 2%

pravděpodobnost rozštěpu u třetího dítěte asi 7 %

má-li jeden rodič rozštěp a narodí se první dítě s rozštěpem

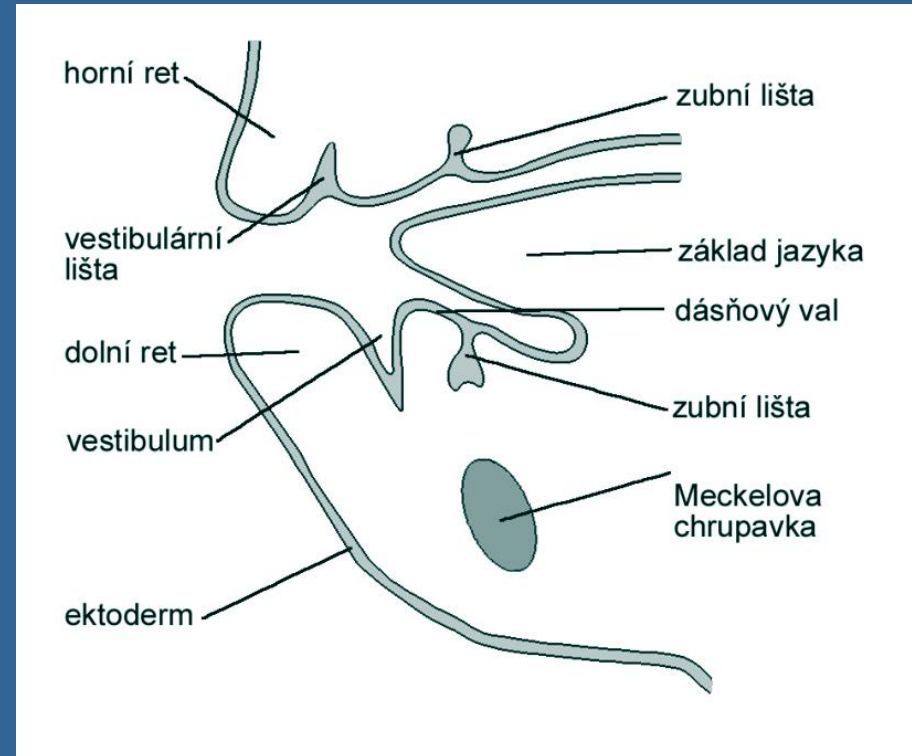
pravděpodobnost rozštěpu u druhého dítěte asi 15%

Vývoj předsíně dutiny ústní

6. týden - předsíň dutiny ústní vyvine z tzv. **vestibulární (labiogingivální) lišta** zakládá se na volném okraji výběžků ohraničujících primitivní ústní otvor

jde o **proliferaci ektodermu** do ektomezenchymu daného výběžku apoptotickým zánikem centrálních buněk lišty vznikne štěrbiná, která volný okraj výběžků ohraničujících ústní otvor rozdělí na přední oddíl - základ příštího rtu a tváře a oddíl dorzální - gingivální val

předsíň ústní dutiny odpovídá štěrbině, jež zůstala po rozpadu centrálních buněk vestibulární lišty

Vývoj horní a dolní čelisti

Maxilla - párová kost, **dezmogenní osifikací přímo z vaziva**

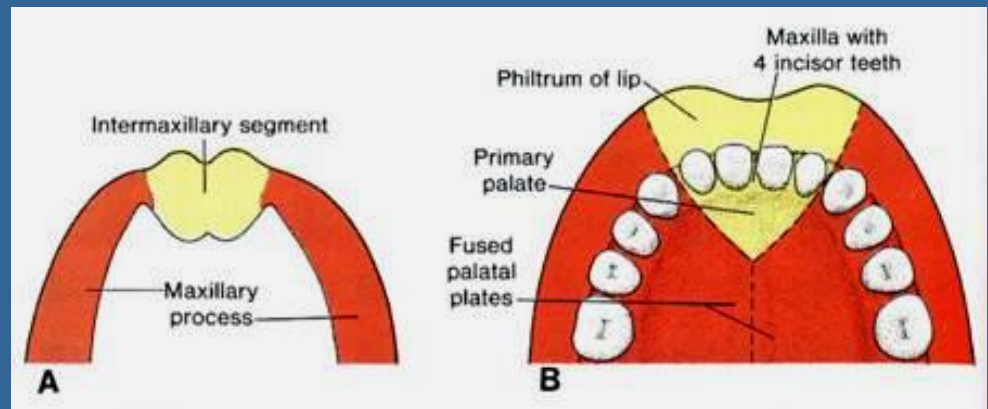
každá vzniká ze 2 základů:

- přední úsek obou horních čelistí s řezáky se vyvíjí společně jako os intermaxillare z ektomezochymu intermaxilárního segmentu (2 osifikační jádra - 7. týden)
- postranní část maxil (těla) - z ektomezenchymu processus maxillares (výběžky pro horní čelist - v 6. týdnu v každé jedno osifikační jádro)

osifikace začíná v **6.** (- 8.) týdnu

spojení základů v řezákovém švu
(*sutura incisiva*) - zanikne po narození

zbytky řezákového švu - cca u 50% dospělých

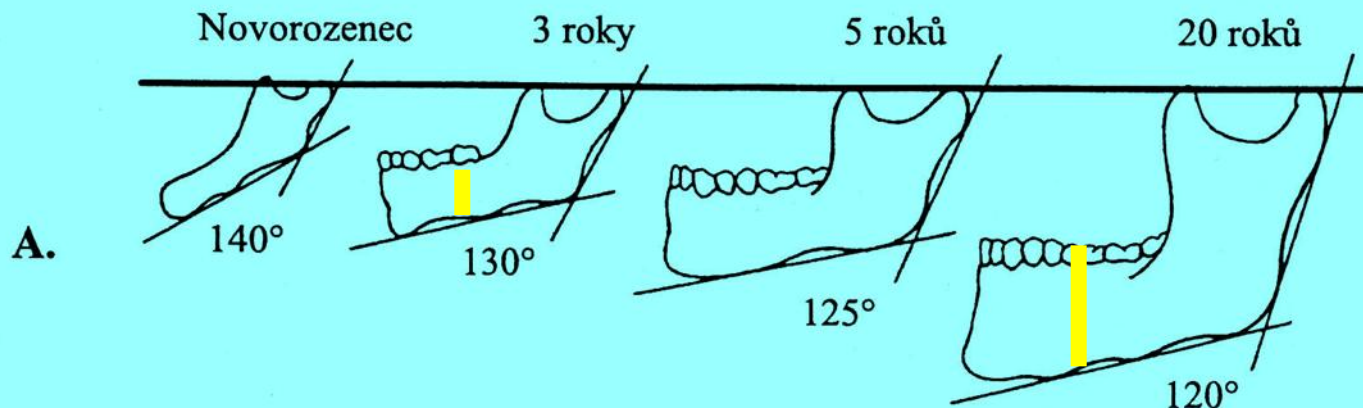
maxilla novorozence je nízká, neboť ještě nemá processus alveolaris (rozvíjí se až v souvislosti s prořezáváním dočasných zubů) a zadní část maxily se dotváří až s prořezáváním stálých stoliček

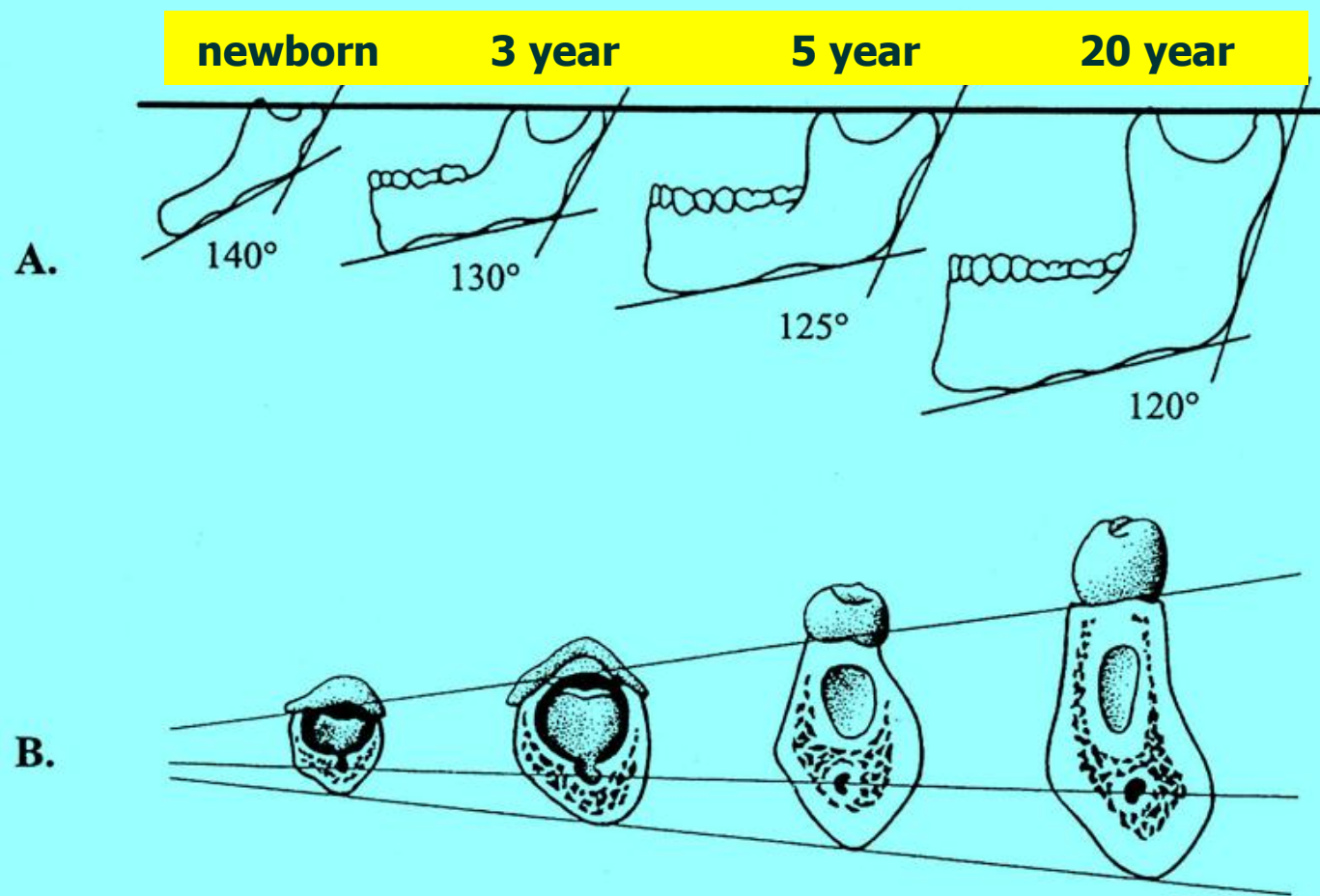
Mandibula - dílem dezmogenně, dílem chondrogenně

dezmogenního původu je **corpus a ramus mandibulae** (vyjma kondylu a processus coronoideus) - z mezenchymu uloženého anterolaterálně od cartilago Meckeli, osifikace zahajuje v 6. týdnu (2 centra)

chondrogenní původ má **condylus mandibulae** (chrupavka - 12. t, kost - 20.t.) - a **processus coronoideus** (chrupavka - 20. t, kost - 32.t.)-

mandibula novorozenců nízká a vývoj pokračuje i postnatálně, kdy se zmenšuje úhel mezi ramus a corpus mandibulae (ze 140-150 ° na 120 ° v dospělosti), prodlužují se ramena, zvyšuje výška těla

Obr. 16-3. Změny mandibuly v postnatálním vývoji. **A.** Zvětšuje se délka ramus mandibulae a zmenšuje se úhel mandibuly. **B.** Vývoj alveolární části vede k celkovému zvětšení tloušťky. Horizontální linie na obrázku prochází přes canalis mandibulae.

Rozštěpy horní a dolní čelisti

Horní čelist: rozštěpy leží mezi bočním řezákem a špičákem

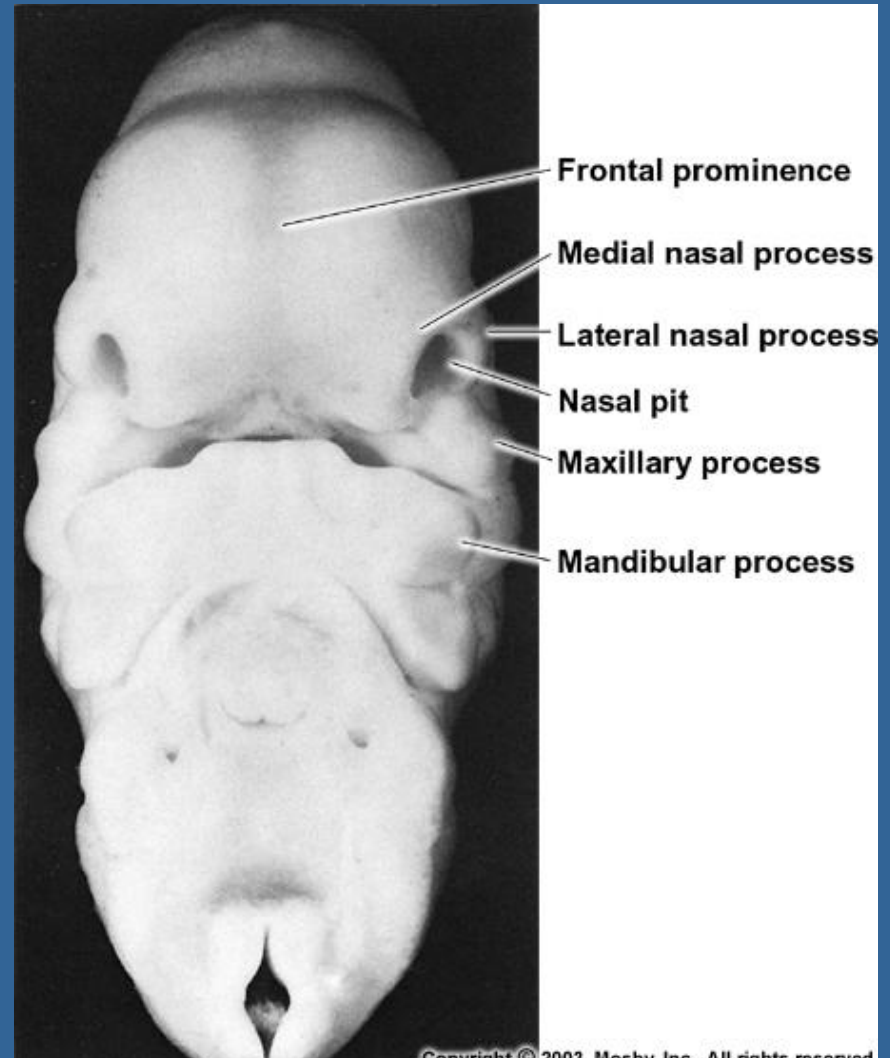
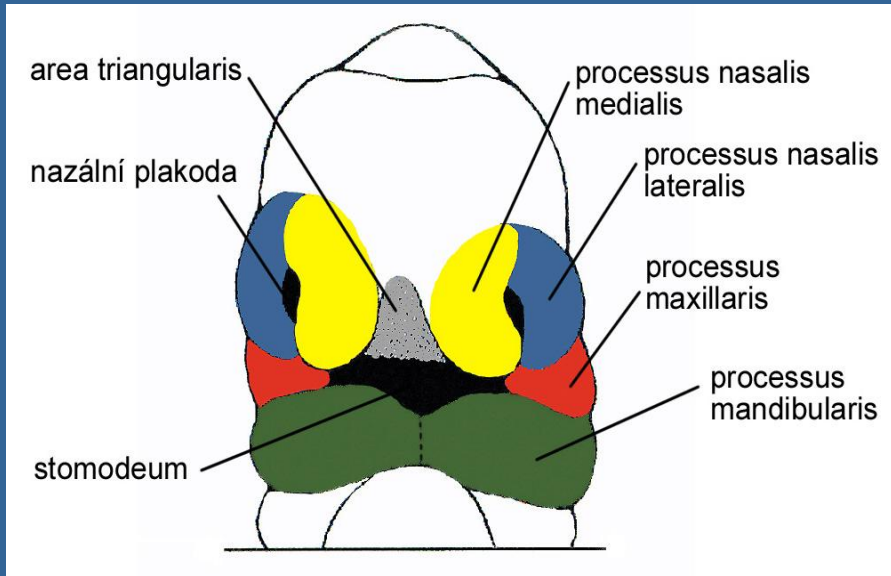
jedno- nebo oboustranné

samostatně se nevyskytují, ale **vždy společně s rozštěpem horního rtu** (cheilognathoschisis unilateralis, cheilognathoschisis bilateralis) nebo **i patra** (cheilognathopalatoschisis)

Dolní čelist: **velmi vzácné** (když nesrostou výběžky pro dolní čelist)

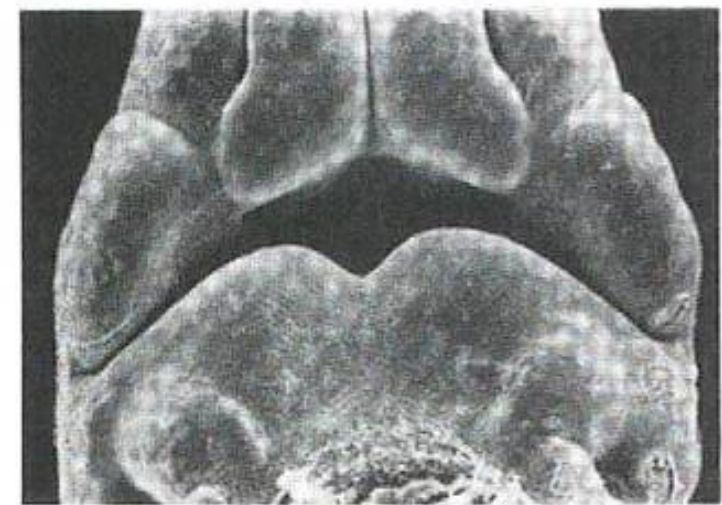
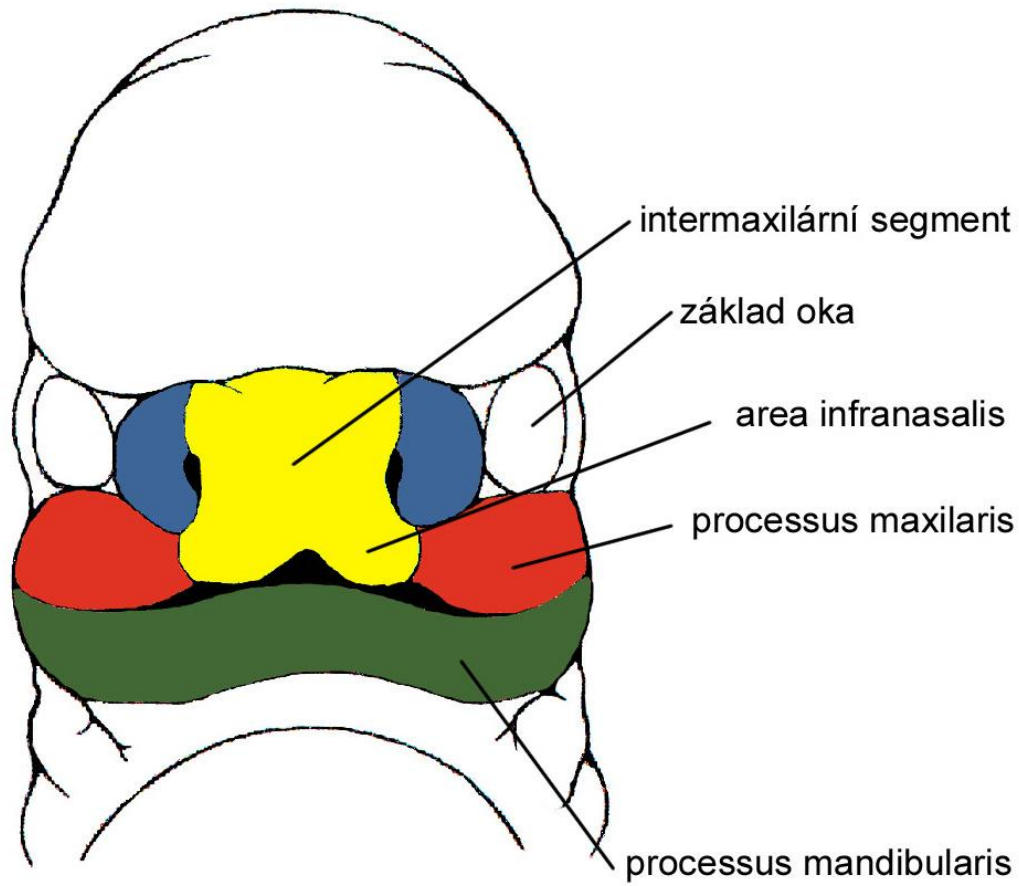
Vývoj nosu a nosních dutin. Vývojové vady nosu

vyvíjí se z dolního úseku frontálního výběžku, párový základ – **nazální plakody - jamky**, každá ohraničená mediálním a laterálním nosním výběžkem
mediální výběžky migrují mediálně a splynou v tzv. intermaxilární segment

dolní úsek intermaxilárního segmentu – **philtrum**

Early 7th week

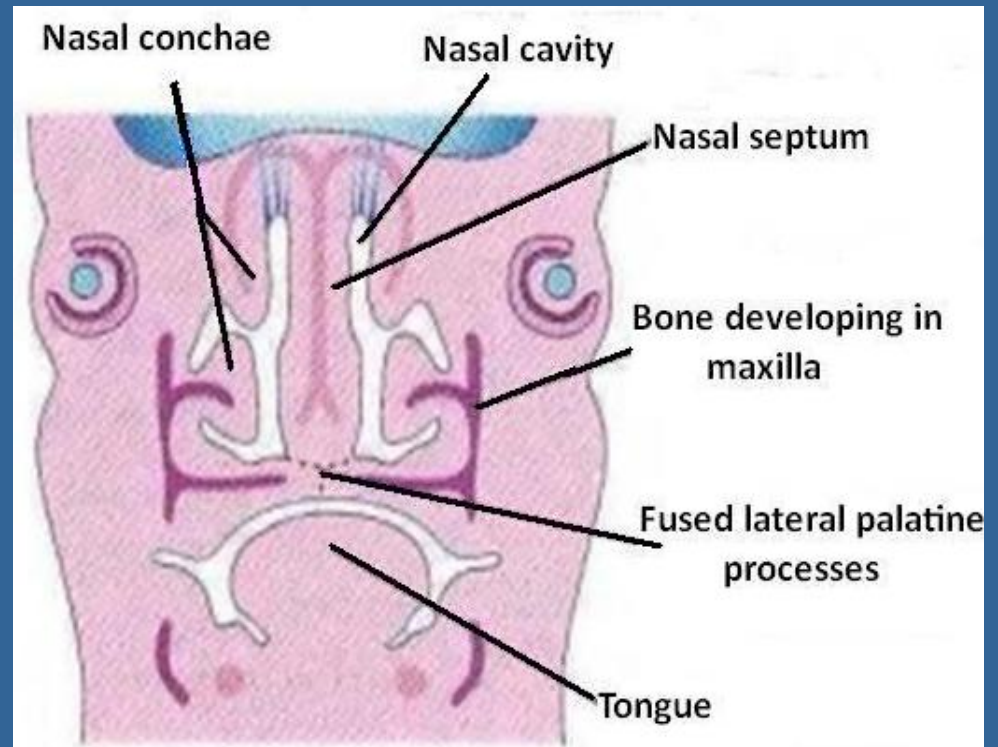
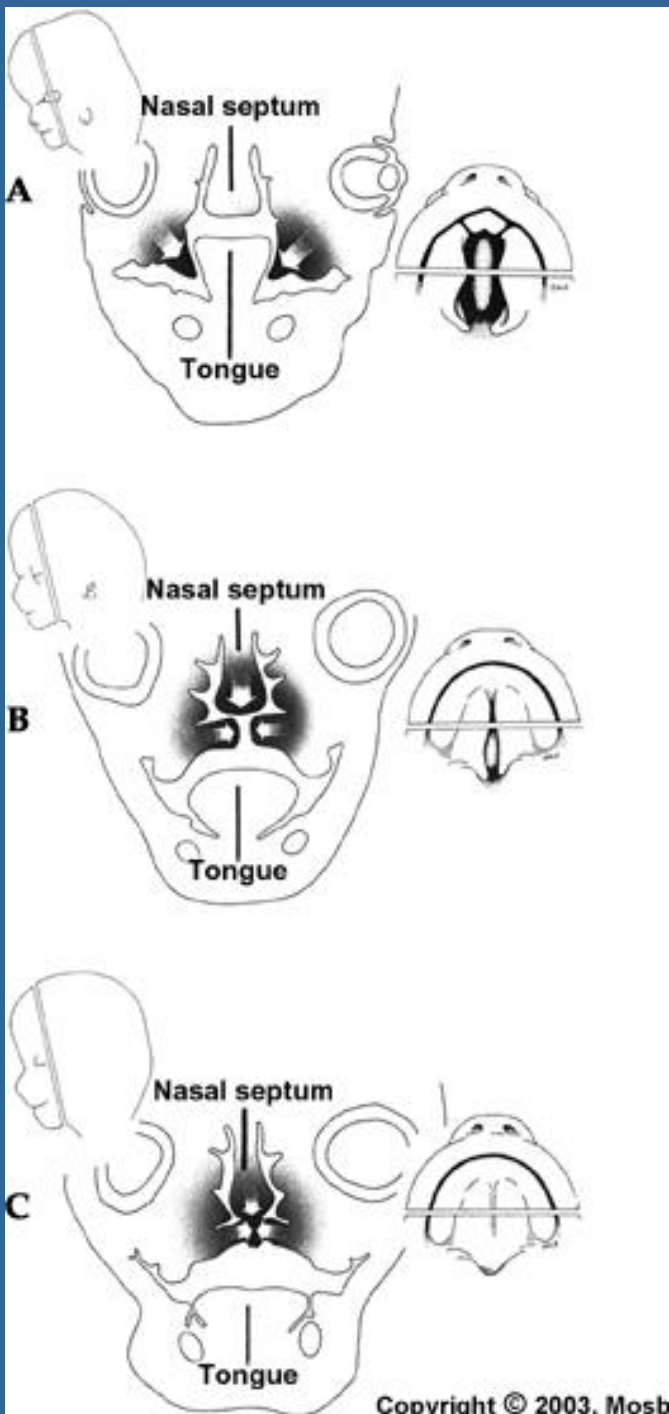
špička a hřbet nosu - střední a horní úsek intermaxilárního segmentu
nosní křídla (okraj nosních dírek) z laterálních nosních výběžků

nos je na počátku plochý – výběžky proliferují ventrálně, čímž dojde k jeho vyzvednutí nad úroveň ostatních oddílů obličeje

septum nasi (9. týden) - sagitální ploténka vyrůstající z intermaxilárního segmentu, která směřuje k patrovému švu, s nímž posléze sroste

ventrokraniální a dorzokaudální oddíl septa **mezogenně** osifikuje - dá původ **lamina mediana ossis ethmoidis** a **vomeru**, ze zbytku vznikne chrupavčitá část septa

v době vývoje septa se na laterálních stěnách nosní dutiny zakládají konchy - **dolní, střední a horní**

po 13. týdnu se ektoderm stropu diferencuje v čichový epitel a část buněk se transformuje v neurony, z jejichž axonů se konstituují fila olfactoria

mezi 13.- 15. týdnem - uzavření nosních dírek epitelovými zátkami jejich otevření (rekanalizace) - 6. měsíc

paranazální dutiny (sinus paranasales) se vytvářejí jako poslední (až koncem fetálního období) – jde o výchlípky definitivní stěny nosní dutiny
sinus maxilaris - přítomen již při narození, malý
sinus ethmoidalis - okolo 2. roku
sinus frontalis a sphenoidalis - 4. až 6. rokem

//epitel nosní dutiny a epitel sinusů je ektodermového původu//

Vývojové vady nosu

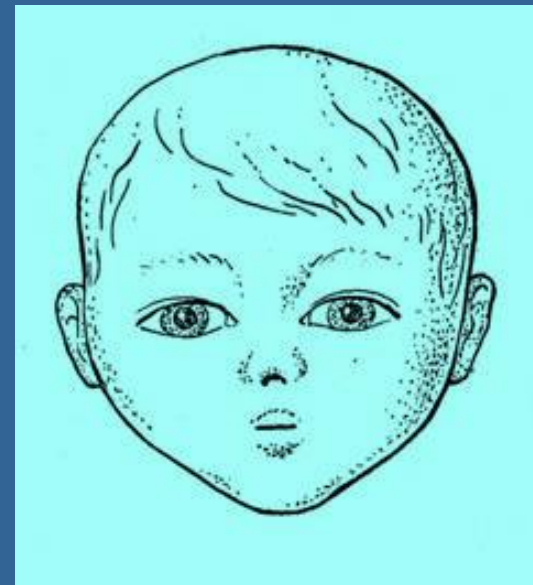
vady se vzácným výskytem

samostatně nebo v kombinaci anomáliemi horního rtu a čelisti popř. celého obličeje

- **aplazie (ageneze) nosu** - nezaložily se čichové plakody

- **hypoplazie nosu** - malý nos s jednou dutinou
- založena pouze jedna čichová plakoda
kombinace s mikrognatií, mikrostromií

- **nasoschisis (nares bifides)** - střední rozštěp nosu - pokud nesplynou processus nasales mediales rozsah rozštěpu variabilní - od mělkého žlábků na apexu až po zdvojení nosní přepážky

- **atresia introitus nasi** (vestibuli nasi) - vestibulum nasi uzavřeno vazivovou blánkou tvaru nálevky (perzistence epitelových zátek, které obturují nozdry fétu)
- **atresia choanarum** - obturace jedné z choan (nejčastěji pravé) kostěnou ploténkou nebo vazivovou blánou
předpokládá se perzistence oronazální (bukonazální) membrány
častější výskyt u děvčátek
1: 10 000
autosomálně dominantní dědičnost
- **ostatní vady:** nasus duplex (rhinodynie), **proboscis** (nos ve tvaru chobotu) - vyskytuje se u **ethmocefalie**, u níž základy očí splynuly v jedno (synoftalmie, **cyclópie (kyklopie)**)

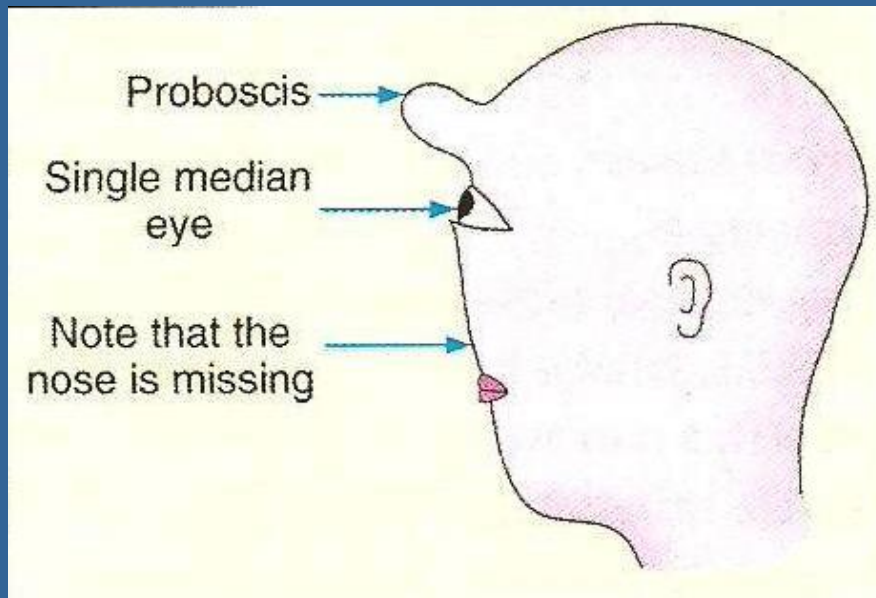

Figura 3. Foto del recién nacido. Se observa ojo único central, con probóscide, confirmando la etmocefalia.

